

Kroppsøvlingslæreres refleksjoner rundt bruk av tverrfaglige temaer i friluftslivsundervisningen

FREDRIK LERVIK

MATHIAS SKARPEID BORØ

VEILEDERE

Ketil Østrem

Elling Tufte Bere

Universitetet i Agder, 2023

Fakultet for helse og idrettsvitenskap

Institutt for idrettsvitenskap og kroppsøving

Forord

Denne studien er et synlig bevis på en femårig lærerutdanning ved Universitetet i Agder. Gjennom fem år med forelesninger, praksisperioder og studiearbeid tar vi begge med oss både god kunnskap og erfaringer videre inn i arbeidslivet. Ved siste semester av utdanningen har vi fått mulighet til å fordype oss i et emne som engasjerer oss og som vi gjerne vil få økt kunnskap i. Vi har et ønske om at resultatene fra studien kan bidra til å gi oss selv, samt andre kroppsøvlingslærere større innsikt i hvordan de tverrfaglige temaene kan integreres i friluftslivsundervisningen.

Videre ønsker vi å takke våre veiledere, Ketil Østrem og Elling Tufte Bere. De har bidratt i studien gjennom hele prosessen, med å gi jevnlig tilbakemeldinger og deling av kunnskap knyttet til emnet. Tilbakemeldingene har hele tiden bidratt til å holde oss på rett spor i forskningen, og sørget for at vi har holdt engasjementet oppe.

Vi vil også rette en stor takk til våre informanter som gledelig sa seg villige til å delta i forskningen. Deres deling av kunnskap og erfaringer har vært avgjørende i vårt forskningsarbeid. Til slutt vil vi også rette en siste takk til kantina ved Universitetet i Agder. Her blir vi alltid møtt med et smil av personalet, og får gode muligheter til å hvile hodet mellom arbeidsøktene.

Kristiansand, juni 2023

Fredrik Lervik og Mathias Skarpeid Borø

Sammendrag

Gjennom egen praksis og arbeidserfaring har vi erfart at store deler av undervisningen bærer preg av stillesitting i klasserommet og teoretisk vektlegging. Unntaket er såkalte praktiske fag som kunst & håndverk, mat og helse og kroppsøving. Gjennom kroppsøvingsfagets sentrale verdier og kjerneelement blir viktigheten av å komme seg ut i naturen i skolen synliggjort (Utdanningsdirektoratet, 2019). Denne studien har til hensikt å undersøke hvordan friluftsliv kan integreres i undervisningen for å styrke tverrfaglig læring, med fokus på faget kroppsøving. Vi vil analysere hvordan de tre tverrfaglige temaene i den overordnede læreplanen *folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap, og bærekraftig utvikling* kan berikes gjennom friluftslivsundervisning.

Studien har et kvalitativt design og benytter seg av datainnsamlingsmetoden semistrukturert intervju. Utvalget består av tre kvinner og tre menn som alle har erfaring med undervisning i kroppsøvingsfaget. Lærerne innehar en bred kompetanse innenfor friluftsliv, ulik arbeidserfaring og ulike tilnærminger til faget. Analysearbeidet har tatt utgangspunkt i en etnografisk analysemetode som har til hensikt å tolke ulike mønstre og gjentatte handlinger i kvalitativ forskning.

Resultatene viser at de tverrfaglige temaene har stort potensial for å berike undervisningen og gi elevene nyttig kunnskap og praktisk erfaring. Informantene understreker bruk av naturen som en ressurs for å rette søkelys på undervisning i bærekraftig utvikling og sporløs ferdsel, noe som bidrar til miljøbevissthet og bærekraftig utvikling i friluftslivsundervisningen. Medbestemmelse i friluftslivsundervisningen fremheves også som en nøkkelfaktor. Ved å gi elevene ansvarsoppgaver og inkludere dem i planleggingen, kan vi forbedre forståelsen av deres evner og erfaringer i emnet friluftsliv. Informantene uttrykker også at samarbeid og medborgerskap kan forbedres gjennom medbestemmelse i undervisningsprosessen. Studien konkluderer med at friluftslivsundervisning med fokus på tverrfaglige temaer har et stort potensial for å berike kroppsøvingundervisningen, fremme bærekraftig utvikling og gi en mer praktisk og elevsentrert tilnærming til læring.

Nøkkelord: *Tverrfaglige temaer, kroppsøving, friluftsliv, kvalitativ metode, lærere*

Abstract

Through our own practice and work experience, we have found that a significant portion of teaching is characterized by sedentary activities in the classroom and a theoretical emphasis. The exceptions are so-called practical subjects such as arts and crafts, food and health, and physical education. Through the core values and key elements of the subject of physical education, the importance of getting out into nature in schools is highlighted (Directorate of Education, 2019). The purpose of this study is to explore how outdoor activities can be integrated into teaching to strengthen interdisciplinary learning, with a focus on physical education. We will analyze how the three interdisciplinary themes in the overall curriculum public health and life skills, democracy and citizenship, and sustainable development can be enriched through outdoor education.

The study has a qualitative design and uses the data collection method of semi-structured interviews. The sample in this study is carefully selected, and the informants represent both genders, have different ages and experience from the field. The sample consists of three women and three men who all have experience in teaching physical education and outdoor activities. The teachers contributing to this study have a wide range of competencies in outdoor activities, different work experiences and different approaches to the subject. The analysis work is based on an ethnographic analysis method, which aims to interpret different patterns and repeated actions in qualitative research.

The results show that the interdisciplinary themes have great potential to enrich teaching and provide students with useful knowledge and practical experience. Informants emphasize the importance of using nature to focus on teaching sustainable development and leave no trace principles, contributing to environmental awareness and sustainable development in outdoor education. Participation in outdoor education is also highlighted as a key factor. By giving students responsibilities and including them in planning, we can improve the understanding of their abilities and experiences in the subject of outdoor activities. Informants also express that cooperation and citizenship can be improved through participation in the teaching process. The study concludes that outdoor education with a focus on cross-curricular themes has great potential to enrich physical education, promote sustainable development, and provide a more practical and student-centered approach to learning.

Key words: *Interdisciplinary themes, physical education, outdoor life, qualitative method, teachers*

Innhold

1	Introduksjon.....	3
1.1	Problemområde og problemstilling	4
1.2	Avgrensning	5
1.3	Oppgavens oppbygning.....	5
2	Teori	6
2.1	Hva er <i>friluftsliv</i> ?.....	6
2.2	Historiske perspektiver i kroppsøving og friluftsliv.....	7
2.3	Friluftsliv og kroppsøving i dagens læreplan	8
2.3.1	Fagrelevans og sentrale verdier	8
2.3.2	Kjerneelement	8
2.4	Tverrfaglige temaer	9
2.4.1	Tverrfaglige temaer i læreplanen.....	9
2.4.2	De tverrfaglige temaene i friluftslivsundervisningen	10
2.4.3	Bærekraftig utvikling	11
2.4.4	Folkehelse og livsmestring	11
2.4.5	Demokrati og medborgerskap.....	12
2.4.6	Nordiske perspektiver på tverrfaglige temaer og friluftsliv	12
2.5	Nærmiljøfriluftsliv.....	13
2.6	Didaktisk relasjonstenking i friluftsliv	13
2.6.1	Didaktisk relasjonstenking.....	13
2.6.2	Elevenes læreforutsetninger	14
2.6.3	Rammefaktorer	14
2.6.4	Mål og innhold.....	15
2.6.5	Arbeidsmåter og vurdering	15
2.6.6	Sikkerhetsperspektivet.....	15
2.7	Vektlegging av friluftsliv i skolen.....	16
3	Metode.....	18
3.1	Valg av metode.....	18
3.2	Forforståelse	18
3.3	Metodisk fremgangsmåte	19
3.3.1	Semistrukturert intervju.....	19
3.3.2	Intervjuguide	20
3.4	Utvalg	20
3.5	Datainnsamling og databehandling	22

3.5.1 Pilotintervju	22
3.5.2 Gjennomføringen av intervjuene	22
3.5.3 Transkripsjon	22
3.6 Analyse	23
3.7 Forskningsetikk	25
3.8 Validitet	25
4 Resultater	27
4.1 Tverrfaglige temaer	28
4.1.1 Bærekraftig utvikling	28
4.1.2 Demokrati og medborgerskap	31
4.1.3 Folkehelse og livsmestring	33
4.2 Muligheter og ressurser	35
4.2.1 Aktiviteter	36
4.2.2 Nærmiljøfriluftsliv	38
4.2.3 Flerfaglighet	40
4.3 Informantenes egne erfaringer	43
4.3.1 Muligheter	43
4.3.2 utfordringer	45
5 Diskusjon	48
5.1 Tverrfaglige temaer	48
5.2 Muligheter og ressurser	50
5.3 Informantenes erfaringer	51
5.4 Metodisk diskusjon	53
6 Konklusjon	57
6.1 Videre perspektiv	58
Referanser	59
Vedlegg	65

1 Introduksjon

Gjennom egen praksis og arbeidserfaring har vi erfart at store deler av undervisningen bærer preg av stillesitting og teoretisk vektlegging. Utviklingen av den norske skole har også hatt en negativ tendens hvor mesteparten av undervisningen foregår i klasserommet. Unntaket er såkalte praktiske fag som kunst & håndverk, mat og helse og kroppsøving. Gjennom kroppsøvingens sentrale verdier og kjerneelement blir viktigheten av å komme seg ut i naturen i skolen synliggjort (Utdanningsdirektoratet, 2019). Det er en økende forståelse i dagens skoleverk for å integrere praktiske og tverrfaglige elementer i undervisningen, og i tillegg fremme en mer dynamisk og involverende læringsprosess. Spesielt innen fag som kroppsøving kan friluftsliv ha en sentral rolle, ved å bringe undervisningen ut av klasserommet og ut i det fri, og skape muligheter for læring på flere nivåer. Friluftsliv kan også gi verdifulle kontekster for å utforske tverrfaglige temaer i læreplanen.

I denne studien undersøker vi hvordan friluftsliv kan integreres i undervisningen for å styrke tverrfaglig læring, med fokus på faget kroppsøving. Vi vil analysere hvordan de tre tverrfaglige temaene i den overordnede læreplanen *folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap, og bærekraftig utvikling* kan berikes gjennom friluftslivsundervisning. Vi stiller spørsmålet om hvorvidt skolene og lærerne utnytter potensialet i friluftsliv til å undervise om disse viktige temaene, og hvorvidt en større inkludering av friluftsliv i undervisningen kan gi en mer dyptgående forståelse av disse temaene for elevene. Vi vil også se på hvordan skolenes nærmiljø kan utnyttes som en ressurs i friluftslivsundervisningen, med en spesiell vekt på bærekraftig utvikling. Vi mener friluftsliv i skolesammenheng tilbyr en unik mulighet til å undervise elevene om miljøbevissthet, bærekraft, og ansvarlig forvaltning av naturens ressurser på en praktisk og god måte.

Ved å undersøke disse aspektene håper vi å gi et bidrag til forståelsen av hvordan tverrfaglig læring kan styrkes gjennom friluftsliv, og hvordan skolenes undervisning kan bli mer relevant, engasjerende, og effektiv i møtet med dagens samfunnsutfordringer. Vi håper studien også kan bidra til å gi lærerne mer kunnskap og inspirasjon til å integrere friluftsliv i undervisningen på en meningsfull måte.

1.1 Problemområde og problemstilling

Gjennom vår faglige praksis og profesjonelle erfaring har vi konstatert at kroppsøvingfaget, spesielt på mellomtrinnet, ikke nødvendigvis prioriterer friluftsliv i de ordinære undervisningsøktene. Det har også kommet frem at friluftsliv gjerne praktiseres utenfor kroppsøvingstimen, ofte som en hel dag viet til andre fag, både av teoretisk og praktisk karakter. Med bakgrunn i våre observasjoner og erfaringer med friluftsliv innen kroppsøvingfeltet, ønsket vi tidlig å utforske hvordan friluftsliv kan bli gjennomført i en dobbeltime med kroppsøving, der undervisningen er forankret i fagets sentrale verdier og tverrfaglige temaer. Dette dannet grunnlaget for en problemstilling, som ble utgangspunktet for gjennomføringen av de kvalitative intervjuene.

Under det etterfølgende veiledningsmøtet ble flere av studiens resultater presentert og diskutert. Det ble tydelig for oss at informantenes refleksjoner i forbindelse med problemstillingen var smale og mangfoldet i synspunktene var begrenset. Informantene hadde få refleksjoner knyttet til hvordan friluftsliv kunne gjennomføres i en dobbeltime. Dermed resulterte dette i at problemstillingen for oppgaven ble forandret. I samråd med veilederne besluttet vi å endre forskningens fokus og rette oppmerksomheten mot bruk av tverrfaglige temaer i friluftslivsundervisningen. Et av hovedspørsmålene i intervjuguiden handlet om tverrfaglige temaer, noe som førte til at alle informantene hadde svart godt på dette emnet. En slik endring har vesentlig innvirkning på forskningen, spesielt med hensyn til resultater og teori i forbindelse med problemstillingen. Bruken av tverrfaglige temaer i friluftslivsundervisningen ble nå studiens sentrale fokus, og vi formulerte derfor følgende problemstilling for vår studie:

«Hvordan mener kroppsøvingslærere at de tverrfaglige temaene kan komme til uttrykk i friluftslivsundervisningen på mellomtrinnet?»

1.2 Avgrensning

Denne studien undersøker primært hvordan kroppsøvlingslærere på mellomtrinnet integrerer læreplanens tverrfaglige temaer i friluftslivsundervisningen. Vi har begrenset oss til mellomtrinnet grunnet vårt felles utdanningsløp (GLU-1-7 og GLU 5-10). Informantenes praksis vil bli sett i lys av variabler som skolens nærmiljø, lærerkollegium, geografisk beliggenhet og gjeldende læreplan. Vår forskning er forankret i Kunnskapsløftet 2020 (LK20), og spesielt dens overordnede del som setter søkelys på de tverrfaglige temaene. Vi vil også benytte den forrige læreplanen (LK06) for å sammenligne den nåværende praksisen. Gitt den nylige introduksjonen av LK20, er det begrenset med forskning på tverrfaglige temaer, og vår studie vil derfor konsentrere seg om lærernes håndtering av disse temaene. Diskusjonsdelen vil fokusere på de funnene som anses mest relevante for å besvare studiens problemstilling.

1.3 Oppgavens oppbygning

Videre i oppgaven finner vi 2 *Teori*. Her presenteres relevant teoretisk rammeverk som har en tilknytning til studien. Teorien har tett tilknytning til problemstillingen i studien, og har som mål å konkretisere hva tverrfaglige temaer i friluftslivsundervisningen handler om. Videre presenteres valg av vitenskapelig metode i 3 *Metode*. I neste del presenterer og beskriver vi våre funn ved hjelp av datamaterialet. Dette forekommer i 4 *Resultater*. I 5 *Diskusjon* er strukturen todelt, hvor vi i den ene delen knytter ulike funn opp mot eksisterende teori. I den andre delen diskuterer vi bruk og gjennomførelse av metode, og i hvilken grad metoden var nyttig for studien. Avslutningsvis i 6 *Konklusjon* oppsummeres funnene i forskningen samt at vi peker på videre muligheter til forskning i tematikken.

2 Teori

2.1 Hva er *friluftsliv*?

Fenomenet friluftsliv er et vidt begrep som det kan være vanskelig å gi en konkret definisjon på. Haslestad (2000) peker på friluftsliv som noe vi knytter opp mot det mentale. Mer bestemt dreier friluftsliv seg blant annet om opplevelser, nærhet, harmoni, stillhet, spenning og mestring. Ser vi bort fra det mentale knytter Haslestad også friluftsliv opp mot det kroppslige. Det å ta seg ut, møte kroppslige utfordringer og bruke krefter og energi er elementer som tilhører den kroppslige delen av friluftslivsbegrepet (Haslestad, 2000). Bentsen, Andkjær og Ernst (2009) skriver at friluftsliv ikke lenger handler om overlevelse, hvor jakt og fiske var en nødvendighet for å dekke familiens matbehov. Friluftsliv handler nå i stedet om *overskuddsliv* i naturen, hvor det er fokus på formål som rekreasjon, trivsel og opplevelser. Ifølge Tordsson (2014) er friluftsliv en tradisjon, et kulturfenomen og en viktig del av livsmønsteret til spesielt de skandinaviske nasjonene.

Også Faarlund (2003) finner det vanskelig å gi en konkret definisjon på fenomenet friluftsliv. Blant annet kan friluftsliv innebære en språklig betydning, altså *friluft*. Derimot vil en slik definisjon sette begrensninger til å ikke kunne dreie seg om dykking eller turer i dype huler. For å finne en mer relevant betydning for friluftsliv kan Fridtjof Nansens tolkning av friluftsliv som naturliv være mer passende (Nansen, 1962). Naturliv setter ingen begrensninger for hvor i naturen friluftsliv utøves, heller ikke hvorvidt det krever noe utstyr for å gjennomføre. Om friluftsliv dreier seg om aktivitet i naturen, kan det altså ikke være mulig å drive med friluftsliv innendørs (Faarlund, 2013). En siste, og svært relevant definisjon av friluftsliv, er den offentlige definisjonen som regjeringen gir i sitt forslag til friluftslivspolitikken: «*Opphold og fysisk aktivitet i friluft i fritiden med sikte på miljøforandring og naturopplevelse*» (St. 18 (2015-2016) s. 10). Det er altså vanskelig å gi en konkret definisjon av friluftsliv, da betydningen av dette begrepet kan tolkes i ulike retninger. I vår studie ønsker vi derfor å undersøke informantenes egne tanker og refleksjoner rundt begrepet friluftsliv, og hva de vektlegger i deres definisjon.

2.2 Historiske perspektiver i kroppsøving og friluftsliv

Kroppsøvingfaget har historisk sett vært preget av disiplin og militær orden, men i dag har faget utviklet seg til å bidra til bevegelsesglede og fysisk aktivitet for elevene (Sæle & Hallås, 2020). Undervisning i friluftsliv har vært knyttet til ulike organisasjoner og foreninger som speideren, 4H, DNT og Norsk Tindeklub. I skolesammenheng ble friluftsliv først nevnt da det ble bestemt i Normalplan for landsfolkeskolen, N39 (Kirke- og undervisningsdepartementet, 1939), at minst to dager av skoleåret skulle bli brukt til utendørsaktivitet og idrett på klasseturer (Horgen et al., 2016). Videre kom friluftslivsundervisningen inn i kroppsøvingfaget på 70-tallet i *Mønsterplan for grunnskolen*, M74 (Kirke- og undervisningsdepartementet, 1974).

Friluftsliv var nå blitt en del av et fag, og i dag har friluftsliv virkelig funnet sin plass i alle typer skoler og skoletrinn (Horgen et al., 2016). Friluftsliv ble fra 2006, ved kunnskapsløftet (LK06), trukket frem som et overordnet og tverrfaglig emne som skulle inngå som et slags danningsemne i den generelle delen av læreplanen (Østrem, 2021; Leirhaug & Arnesen, 2016). I tillegg ble det befestet at friluftsliv skulle være et av hovedområdene i kroppsøvingfaget. En setning som nevnes i kunnskapsløftet om kroppsøvingens formål er: *«Være med og gi elevene naturopplevelser og innsikt i å bruke naturen til idrett og friluftsliv på en miljøvennlig måte»* (Kunnskapsdepartementet, 2006). Dette utsagnet vektlegger opplevelsene og ressursene som finnes i naturen, samtidig som det tverrfaglige temaet bærekraftig utvikling også blir nevnt, som blir viktig i det nye kunnskapsløftet fra 2020 (Utdanningsdirektoratet, 2019). Friluftslivsundervisningen kan dermed bidra som et middel for å oppnå innsikt innenfor både de ressursene og det bærekraftige aspektet som finnes i naturen.

Et viktig begrep innenfor friluftslivsundervisningen er uteskole, noe Østrem (2021) skriver om. Dette begrepet ble presentert på 1990-tallet og har vært en slags samlebetegnelse for tverrfaglig opplegg og læring som skjer utenfor klasserommets fire vegger. Uteskole har ikke blitt brukt i læreplanene enda, men det er en ide som brukes om den praksisen som utøves i småskolen. Begrepet uteskole oppstod opprinnelig for å beskrive hva en leirskole var, og hvordan de drev deres alternative måte for undervisning. Disse skolene var preget av friluftslivsaktiviteter som kanopadling, bål, kart og kompass og orientering i undervisningen.

På slutten av 90-tallet, da friluftsliv skulle inngå som et tema i kroppsøvingen, fikk uteskole og den type undervisning mer og mer plass i norsk skole. I tillegg viser den seneste nasjonale og internasjonale forskningen at uteskole, eller aktiviteter ute i naturen, som fører til læring, bidrar svært positivt for elevenes dannelses- og læringsprosesser (Jordet, 2007; Mygind, 2005; Rickinson et al., 2004).

2.3 Friluftsliv og kroppsøving i dagens læreplan

2.3.1 Fagrelevans og sentrale verdier

I læreplanen til kroppsøving (LK 20), i den overordnede delen, under punktet *fagrelevans og sentrale verdier* står det at: «*Uteaktivitet og naturferdsel gir grunnlag for naturglede, respekt for naturen og miljøbevissthet*» (Utdanningsdirektoratet, 2019). Friluftsliv er svært dekkende med tanke på disse punktene, fordi det er mulig å utvikle seg innenfor alle disse områdene i ulike friluftslivsopplegg. Det står også at friluftsliv kan være en arena for å skape identitet, og bidra til dannelse, slik at elevene ikke bare vil klare seg på skolen, men også i samfunnet utenfor skolen (Utdanningsdirektoratet, 2019). Ut ifra dette, kan det tolkes at læreplanen i kroppsøving legger vekt på at elevene skal kunne møte utfordringer som er med på å skape og forme identitet i kroppsøvingsfaget.

Et mål for opplæringen skal ifølge læreplanverket for kunnskapsløftet være å vekke glede over aktiv livsstil, fysisk aktivitet og friluftsliv. Dette gir et godt grunnlag for elevenes fremtidige helse og glede over å ferdes i naturen. Læringsmålene i friluftsliv forekommer i hovedsak gjennom fagene kroppsøving og naturfag. Dette belyser kroppsøving sin rolle i emnet friluftsliv, der kroppsøving skal være en arena for å bruke og bevare naturen og friluftslivsaktiviteter (Meld. St. 18 (2015-2016)).

2.3.2 Kjerneelement

Videre i læreplanen til kroppsøving finnes delen *kjerneelement*, som er fagets viktigste innhold og elementene som skal bidra til utvikling i faget. Her trekkes uteaktivitet og naturferdsel frem som to viktige kjerneelement: «*Elevene skal bruke nærområdet og utforske naturen gjennom varierte uteaktiviteter under vekslende årstider. Naturopplevelser og trygg og bærekraftig ferdsel står sentralt. I kroppsøving skal elevene få oppleve ulike kulturer innenfor friluftsliv, inkludert aktiviteter knyttet til samisk kultur*» (Utdanningsdirektoratet, 2019). Dette kjerneelementet trekker frem viktige begreper som nærområdet, uteaktiviteter, vekslende årstider, naturopplevelser, bærekraftig ferdsel og ulike kulturer.

Aktiv bruk av skolens nærmiljø kan bidra til å rette søkelys på kjerneelementene i kroppsøving. Spesielt bruk av naturen i skolens nærmiljø kan bidra til å gi elevene opplevelser innenfor friluftsliv. Utenfor skolens nærmiljø ser regjeringen positivt på prioriteringen av leirskoleopphold. Regjeringen uttrykker et ønske om at flere skoler skal benytte seg av et slikt tilbud. Leirskoleopphold bidrar blant annet til økt fysisk aktivitet hos barn og unge, og forskning viser at denne type aktivitet er svært virkningsfull for å bedre elevens fysiske form og helse (Meld. St. 18 (2015-2016)).

2.4 Tverrfaglige temaer

2.4.1 Tverrfaglige temaer i læreplanen

De tverrfaglige temaene i læreplanen (LK20), inneholder tre temaer som skal inngå i alle fag. Disse tre temaene er *folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap, og bærekraftig utvikling*. Utgangspunktet for de tverrfaglige temaene er aktuelle samfunnsutfordringer hvor det kreves innsats og engasjement fra samfunnet, både lokalt og globalt (Kunnskapsdepartementet, 2017). Dette er nytt fra den tidligere læreplanen (LK06), at det er egne definerte temaer som skal bidra til tverrfaglig innhold. For at elever skal utvikle kompetanse innenfor tverrfaglighet, så er det ifølge Jordet (2010) viktig at skolens dannelsesarbeid omfatter tverrfaglige tilnærminger. Han vektlegger bærekraftig utvikling som det viktigste temaet å utvikle kompetanse innenfor, i henhold til den utfordringen vi som sivilisasjon står ovenfor.

2.4.2 De tverrfaglige temaene i friluftslivsundervisningen

Friluftsliv er et tema som er allsidig og arbeidsformen kan benyttes til det tverrfaglige arbeidet fordi mangfoldet i selve faget står sterkt (Haslestad, 2002). De tverrfaglige temaene kan ses på som en stor invitasjon til de skolene og lærerne som ønsker at friluftsliv skal ha en større plass i undervisningen (Abelsen, et al., 2018). Altså er det viktig at lærerne og skolene får inn tverrfaglige opplegg, slik at elevene kan få utvikle deres kompetanse innenfor disse temaene. Natur er synonymt med friluftsliv, og naturen har en større tilhørighet i for eksempel kroppsøving, noe som gjør det naturlig å benytte seg av dette faget for å undervise i de tverrfaglige temaene (Hallås et al., 2019). Det er derfor mulig å trekke linjer til at friluftslivsundervisningen i kroppsøvingsfaget er svært relevant for at elevene skal kunne utvikle kompetanse innenfor disse temaene.

Et annet viktig begrep som er fremtredende når det er snakk om friluftsliv og tverrfaglige temaer er uteskole. Ifølge Jordet (2007) kan uteskole brukes flittig i undervisningen som en utedag, turdag eller «*en sentral og integrert del av skolens faste arbeid som supplerer og utfyller det øvrige dannelsesarbeidet på skolen*» (Jordet, 2007, s. 344). Han nevner også at det er viktig å skape en tydeligere sammenheng mellom den undervisningen som skjer i klasserommet og utendørs undervisning. Tverrfaglige undervisningsopplegg med lærere på tvers av fag nevner han som noe av nøkkelen for å lykkes med dette.

Kroppsøving og friluftsliv er høyaktuelt for å utvikle kompetanse innenfor alle de tverrfaglige temaene, men særlig bærekraftig utvikling markerer seg ut som det mest sentrale temaet knyttet til friluftslivsundervisningen (Østrem, 2021). Østrem sier seg altså enig i det Jordet (2007) mente, samtidig som han legger til at friluftslivsfagets kompetansemål fungerer godt for å utvikle kunnskap innenfor temaene. Friluftslivsfaget kan brukes som et eget fag eller som en slags arbeidsform innenfor de ulike fagene i norsk skole (Tordsson, 2014). Tordsson skriver også at han har mest tro på friluftsliv som en arbeidsform fremfor et fag. Han mener det skaper en større pedagogisk kreativitet ved å integrere friluftsliv i fagene, fremfor å undervise i det som et eget fag.

2.4.3 Bærekraftig utvikling

Bærekraftig utvikling omhandler både økonomiske, miljømessige og sosiale forhold (Sæle & Hallås, 2020). I den overordnede delen av læreplanen står det at bærekraftig utvikling skal bidra til at elevene forstår utviklingstrekk i samfunnet, grunnleggende dilemmaer og hvordan disse kan håndteres på en god måte (Utdanningsdirektoratet, 2019). I tillegg skal elever forstå sammenhengen mellom nåtid og fremtid i forhold til miljø og fremtidige ressurser. Ved å arbeide med dette temaet, skal elevene lære å ta ansvarsfulle og etiske valg, samtidig som de skal lære å utøve miljøbevissthet (Utdanningsdirektoratet, 2019). I kroppsøving og friluftsliv handler bærekraftig utvikling om naturopplevelser og evnen til å ferdes i naturen på en trygg og bærekraftig måte (Østrem, 2021). Ved å bruke nærområdet, utøve sporløs ferdsel, og lære elevene om hvordan naturressurser bør behandles, så fungerer friluftsliv bra som et verktøy for det tverrfaglige temaet bærekraftig utvikling.

Jordet (2010) mener at den norske skolen har mange gode måter å arbeide med temaet bærekraftig utvikling på, men han uttrykker også at utviklingspotensialet er betydelig. Han trekker frem bruk av uteskole og tverrfaglige tilnærminger for at elevene skal kunne øke kompetansen deres innenfor bærekraftig utvikling. Friluftsliv og naturopplevelser som fotturer på fjellet, kano og kajakturer eller en overnattingstur i nærmiljøet kan bidra til gode naturopplevelser. Disse erfaringene antas å være viktige for barn og unges holdninger til ressursgrunnlaget og naturvern. Elevenes helse vil også dra nytte av uteskole i naturen da de driver med mye fysisk aktivitet, som bidrar til å sosialisere elevene til en utekultur (Jordet, 2010).

2.4.4 Folkehelse og livsmestring

Folkehelse og livsmestring er et tema som skal bidra til at elevene får kunnskap som er med på å fremme god fysisk og psykisk helse, slik at de klarer å gjøre de rette valgene i livet. Elevene skal lære seg å håndtere medgang og motgang, og andre konkrete utfordringer som de møter i hverdagslivet på en god måte (Utdanningsdirektoratet, 2020). Ved å vise elevene naturen og nærmiljøet som finnes, vil dette bidra til at de også på fritiden kan benytte seg av den. Kroppsøvingen handler derfor om å gi elevene de rette verktøyene, slik at de selv på eget initiativ kan og vet hvordan de benytter seg av dem. Å flytte undervisningen ut er ikke bare et essensielt bidrag til det helsefremmende arbeidet skolen gjør, men gir også grunnlag for et

bedre læringsutbytte for elevene (Jordet, 2010). I tillegg skal faget bidra til at elevene lærer seg å ta kloke valg som er bra for deres egen og andres helse (Utdanningsdirektoratet, 2020).

2.4.5 Demokrati og medborgerskap

Demokrati og medborgerskap er et tema som skal bidra til at elevene forstår hvordan et demokrati fungerer og hva det vil si å være en del av det. Elevene skal lære seg å se sammenhengen mellom de pliktene og rettighetene et individ har. I tillegg skal de lære seg å tenke kritisk og samtidig kunne håndtere andre synspunkter enn sitt eget. I kroppsøving og friluftsliv skal elevene erfare samarbeid, forstå demokratiske prosesser og utvikle respekt for andres synspunkter (Utdanningsdirektoratet, 2019). Undersøkelser fra skolen peker i retningen av at arbeidsmåter fra uteskole og friluftsliv er med på å fremme den sosiale utviklingen til elevene. Friluftslivsundervisning bidrar til at barn sosialiseres med andre medelever enn de pleier, noe som kan føre til et bedre klassemiljø og samhold innad i klassen (Jordet, 1998).

2.4.6 Nordiske perspektiver på tverrfaglige temaer og friluftsliv

Til tross for at de nordiske landene har svært kalde klima, så står friluftsliv sterkt som en del av tradisjonen og kulturarven til disse landene (Sandseter & Lysklett, 2018). De andre nordiske landene driver også med friluftsliv og uteskole, og de vektlegger at barna får tid til å oppleve læring og lek utendørs i tidlig alder. Ifølge ECEC-rapporten trekkes fysisk aktivitet, sosiale ferdigheter, natur og bærekraft frem som viktige temaer for friluftslivsundervisningen i de andre nordiske landene (Sandseter & Lysklett, 2018). Temaene inngår også i de andre nordiske læreplanene, i likhet med den norske læreplanen (LK 20). Ifølge Annerstedt (2008) er friluftsliv inkludert i både den svenske og norske kroppsøvingslæreplanen, mens det i den danske og finske læreplanen er mindre tydelig i deres læreplaner for faget. Remmen & Iversen (2022) mener det i de nordiske landene er størst fokus på tverrfaglighet og at flere fag inkluderes i uteskolen eller friluftslivsundervisningen.

2.5 Nærmiljøfriluftsliv

For å kunne drive med friluftsliv i skolesammenheng, så er det en fordel å kunne benytte seg av skolens nærmiljø. Det er flere fellestrekk ved nærmiljøet og beliggenheten til norske skoler, noe som skyldes et felles lovverk og tradisjoner i kommunenes utformingsmetoder. Kjennetegn ved norske skoler er at de ofte er plassert i nærheten av boligområder, kort vei til skog, vassdrag og vann (Fiskum & Husby, 2014). Som en motpol til den nyere formen for friluftsliv, som ofte er kostbar å drive med og gjerne i områder langt unna, så fungerer nærmiljøfriluftslivet som skolene utøver mer bærekraftig. Nærmiljøfriluftsliv kan gjerne siteres slik: «*En pedagogisk virksomhet i skolens naturlige nærmiljø med fokus på naturglede og verdiorientering*» (Østrem, 2021, s. 23). Elevene skal altså få erfare hvordan uteaktiviteter og nærmiljøet kan benyttes, slik at de selv kan utfolde seg på egenhånd.

Ved å ta i bruk nærmiljøet i friluftslivsundervisningen sørger vi også for å bevare friluftsliv som en lavterskelaktivitet. Friluftsliv blir en mer naturlig måte å være aktiv på i skolen, og krever naturligvis mindre tid og planlegging når nærmiljøet benyttes. Elevene kan få øynene opp for å være i aktivitet i områder med naturliv, i motsetning til å kun drive aktivitet i skolegården. Klima – og miljødepartementet peker på hvordan områder med naturliv slik som turveier og parker rekrutterer en større andel av befolkningen enn de tradisjonelle idrettsanleggene gjør. Sagt på en annen måte kan områder med naturliv bidra til økt fysisk aktivitet hos elevene i skolen (Meld. St. 18 (2015-2016)).

2.6 Didaktisk relasjonstenking i friluftsliv

2.6.1 Didaktisk relasjonstenking

Didaktisk relasjonstenking er en tenkemåte og modell som tar utgangspunkt i vesentlige faktorer man bør tenke på ved planlegging av undervisning (Brattenborg & Engebretsen, 2013). Utøvelse av friluftsliv i skolen utfordrer lærerens forberedelsesarbeid, og opplæringssituasjonen er både sammensatt og kompleks. Rammene i naturen er annerledes enn i klasserommet, noe som kan føre til at planene må justeres (Østrem, 2021). Den didaktiske relasjonsmodellen til Bjørndal og Lieberg fra 70-tallet, egner seg godt for planlegging av undervisning, og er den mest brukte de siste ti årene av lærerutdanningene (Bjørndal og Lieberg, 1978; Hiim og Hippe, 2006). De videre avsnittene i dette kapitlet vil ta

utgangspunkt i denne modellens seks ulike punkter: *Elevenes læreforutsetninger, rammefaktorer, mål, innhold, arbeidsmåter og vurdering.*

2.6.2 Elevenes læreforutsetninger

Elevenes læreforutsetninger dreier seg om de holdningene, ferdighetene og kunnskapen elevene møter skolehverdagen med (Hiim & Hippe, 2006). Ofte er det store variasjoner i elevgrupper når det kommer til friluftslivserfaringer, og det er derfor viktig at læreren klarer å kartlegge elevenes erfaringer og evner i de ulike lærings situasjonene. Et viktig tema å ta hensyn til i dette punktet er å la elevene få medbestemmelse og at de føler seg involvert i deres egen undervisning (Østrem, 2021). Dette er en måte å fremheve det tverrfaglige temaet demokrati og medborgerskap på, da elevene her får muligheten til å påvirke sin egen undervisning.

2.6.3 Rammefaktorer

Rammefaktorer er de forholdene som er med på å begrense eller føre til at læring finner sted. Ved planlegging av undervisningsopplegg i friluftsliv i nærmiljøet, må vi ofte forholde oss til flere komplekse og usikre faktorer (Østrem, 2021). Tre fremtredende rammefaktorer for friluftslivsundervisningen er lærerens holdninger til rammefaktorene, ressurser og tid til rådighet (Brattenborg & Engebretsen, 2013). Er læreren kreativ, benytter seg godt av de ressursene og tiden han har, så er det ofte mulig å gjennomføre gode opplegg. Rektors og kollegaers holdninger, samt elever og foresattes holdninger til kroppsøvningsfaget, kulturelle forskjeller og klassestørrelse er faktorer som enten begrenser eller muliggjør undervisningen. Til slutt nevnes læreplanen som en rammefaktor, da den legger føringer for undervisningen i form av kompetansemål. For at rammefaktorene skal kunne gjøres til noe positivt, så er det viktig at kroppsøvningslæreren er kreativ og ser mulighetene i friluftslivsundervisning, fremfor utfordringene (Brattenborg & Engebretsen, 2013).

2.6.4 Mål og innhold

Målene for undervisningen er kort sagt det elevene skal sitte igjen med etter at læreprosessen er avsluttet. Innholdet er det som skal bidra til at målene nås, og kan ofte beskrives som selve undervisningen og alt den inneholder (Østrem, 2021). For at de tverrfaglige temaene skal få sitt eget uttrykk på undervisningen er det derfor essensielt at de både er en del av målene og innholdet i undervisningen. At elevene skal vite hvordan bærekraftig utvikling foregår i friluftsliv kan både være et eksempel på et overordnet eller et delmål for undervisningen.

2.6.5 Arbeidsmåter og vurdering

Arbeidsmåter eller læringsaktiviteter favner både undervisningen til læreren og måten alle elevene arbeider på. Læreren benytter seg av flere ulike metoder for å tilrettelegge undervisningen til hver enkelt elev (Brattenborg & Engebretsen, 2013). Metode i denne sammenheng kan beskrives som en fremgangsmåte som følger en plan for å nå et mål (Lyngsnes & Rismark, 2014). Det blir derfor viktig i friluftslivsundervisningen at læreren tar seg tid til å planlegge innholdet i undervisningen og at det blir benyttet metoder som fører til at elevene når målene sine. Videre er det viktig at læreren er bevisst på vurdering i planleggingsarbeidet, og det stilles store krav til lærerens vurdering av elevene, samt selve undervisningen. Innholdet i en elevvurdering bør gi uttrykk for elevens arbeidsmåte, resultat, læringsprosess og fremgang. For at friluftslivsundervisningen skal fungere best mulig, er det derfor viktig at læreren velger vurderingsformer som bidrar til utvikling hos elevene. Vurdering i friluftsliv på mellomtrinnet kan gjøres både muntlig eller skriftlig, og tilbakemeldingen skal bidra til innsats og refleksjon hos elevene (Brattenborg & Engebretsen, 2013).

2.6.6 Sikkerhetsperspektivet

Ved planlegging av friluftslivsundervisning ute i naturen er det svært viktig å ta hensyn til sikkerhetsperspektivet. Mange skoler har ofte tydelige planer når det kommer til sikkerhetstiltak rundt sykling langs vei og bading utendørs, men kommer til kort når det gjelder sikkerhet i forhold til aktiviteter i nærmiljøet. Med dette som bakgrunn er det derfor lærerens kompetanse som vil vektlegges når det skal planlegges ulike sikkerhetstiltak i undervisningen (Jakobsen & Pulli, 2021). For å redusere generell risiko i forbindelse med

nærmiljøfriluftsliv, så vil Munters metode for skredreduksjon, også kalt 3x3 filtervurdering, være til god hjelp (Munter, 2017). Denne modellen bidrar til å identifisere og vurdere risiko, noe som er et krav fra norske myndigheter (Jakobsen & Pulli, 2021). Metoden fungerer godt da den tar høyde for at planlegging av friluftslivsaktiviteter ofte er kompleks og usikkert. For å bruke metoden bør læreren ha en viss kunnskap om terrenget, forholdene i området de skal ferdes i og kjennskap til gruppen som skal på tur. I tillegg tar Munters metode høyde for planleggingen, evaluering underveis på tur, og observasjoner av farer underveis. Det tverrfaglige temaet demokrati og medborgerskap kan enkelt inkluderes ved at elevene bidrar i planleggingsfasen av et friluftslivopplegg. Samtidig som elevene lærer seg å planlegge, så får de også kjennskap til sikkerheten knyttet til det å ferdes i nærmiljøet.

2.7 Vektlegging av friluftsliv i skolen

Kroppsøvlingslæreres vektlegging av friluftsliv vil ifølge Engelsen (2014) variere stort. Hva som påvirker den enkelte kroppsøvlingslærer avhenger av blant annet erfaring, interesse, utdanning, kollegium, elever, foreldre og tolkning av læreplanen. Med andre ord blir friluftslivsundervisningen vektlagt og prioritert ulikt hos kroppsøvlingslærerne i Norge. En annen avgjørende faktor er den enkelte skoles tradisjon for friluftslivsutøvelse, hvor mye tid og hvilke ressurser skolen tar i bruk ved gjennomføring av friluftslivsundervisning. Videre vil skolens plassering også være av betydning for hvordan kroppsøvlingslæreren tilrettelegger for emnet friluftsliv. Vektleggingen av emnet friluftsliv vil ikke bare variere kroppsøvlingslærere seg imellom, men også skolene i landet gir grunnlag til store variasjoner (Engelsen, 2014).

En tidligere studie gjennomført av Klepsvik og Leirhaug (2009) undersøker friluftslivets posisjon i den norske skolen. Rundt halvparten av om lag 600 respondenter sier selv de benytter seg av naturen minst annenhver uke. Derimot gjelder studien for alle lærere i skolen, og gir ikke konkrete svar på hvordan kroppsøvlingslærere vektlegger friluftsliv i sin undervisning. Studien peker videre på at lærere som prioriterer friluftsliv i timeplanen også har personlig interesse for emnet (Klepsvik og Leirhaug, 2009).

En skolefagundersøkelse i 2011 gjorde rede for hvor stort omfang emnet friluftsliv har i kroppsøvlingsfaget. En del av undersøkelsen ble gjort på 5-7 trinn, der kroppsøvlingslærere

rapporterte gjennomsnittlig antall dager brukt på friluftsliv i løpet av et skoleår. Her ble også overnattingsturer inkludert i omfanget, og det totale gjennomsnittlige omfanget dreide seg om 5-6 dager i året (Leirhaug & Arnesen, 2016). Undersøkelsen synliggjør nedprioriteringen av friluftsliv blant kroppsøvingslærerne i landet.

3 Metode

3.1 Valg av metode

I vårt arbeid med å undersøke hvordan kroppsøvlingslærerne mener de tverrfaglige temaene i friluftslivsundervisningen kommer til uttrykk i undervisningen, så er det viktig at vi velger den fremgangsmåten som er mest hensiktsmessig. Vi leste oss derfor opp på både kvantitativ og kvalitativ forskning, for å komme frem til den metoden vi mente ville bidra til det beste resultatet. I dette kapitlet vil vi derfor redegjøre for de metodiske valgene vi har gjort i vårt arbeid og hvilken metode vi har benyttet oss av for å svare på vår problemstilling. Kvalitativ og kvantitativ metode har ulike egenskaper og det er derfor viktig at vi benytter oss av den metoden som er mest formålstjenlig for oppgaven vår om friluftslivsundervisningen på mellomtrinnet. Problemstilling er svært styrende for metodevalget vårt, og vi har arbeidet oss frem til at kvalitativ metode er den mest hensiktsmessige metoden å anvende i vår studie. Dette er fordi vi mener det er mest formålstjenlig for vår oppgave å intervju kroppsøvlingslærere på mellomtrinnet, og for å finne ut hvordan de tverrfaglige temaene kommer til uttrykk i friluftslivsundervisningen på mellomtrinnet. Intervju gjør det også mulig å stille oppfølgingsspørsmål til kroppsøvlingslærerne, slik at vi kan gripe fatt i temaer som inneholder viktig data for problemstillingen og selve oppgaven.

3.2 Forforståelse

Før vi startet på selve arbeidet med studien, så var vi begge enige om at det var en oppgave om friluftsliv vi hadde lyst til å skrive. Årsaken til dette er at vi begge har en bakgrunn fra idrett og friluftsliv. Vi bruker også store deler av vår egen fritid ute i naturen og legger begge stor vekt på aktiviteter som hører til i friluftslivsfaget. I tillegg har vi gjennom egen skolegang og friluftslivsaktiviteter erfart at friluftsliv er en god arena for læring og utvikling av tverrfaglige temaer. Med dette som bakgrunn, så hadde vi begge lyst til å se på hvordan kroppsøvlingslærere bruker friluftslivsundervisningen for å utvikle elevenes ferdigheter innenfor de tverrfaglige temaene. For å få til dette, så mener vi at kvalitativ metode er hensiktsmessig å bruke for å kunne spørre om det vi lurer på. Samtidig kan også kroppsøvlingslærerne komme med sine meninger om hvordan de tverrfaglige temaene kan komme til uttrykk i friluftslivsundervisningen.

Grunnlaget for masterarbeidet var at begge hadde inntrykk og erfaringer fra friluftslivsundervisning i skolen, både som elev og som lærer. Dette preger vår tilnærming til undervisningen. Vi har også tilegnet oss kunnskap gjennom studieløpet på universitetet og i praksis, som er med på å påvirke hvordan vi mener de tverrfaglige temaene kan brukes i undervisningen.

3.3 Metodisk fremgangsmåte

Den kvalitative metoden vektlegger ord og språk for å innhente informasjon. I tillegg fremstilles de kvalitative dataene i form av tekst eller rene nedskrivninger fra forskeren (Postholm & Jacobsen, 2018). Det finnes flere måter å gjennomføre kvalitativ forskning, og vi har valgt å bruke det semistrukturerte intervjuet i vår studie. Videre er det også viktig å ha en intervjuguide i intervjuet, slik at det er en plan over hvilke spørsmål som skal stilles og hvilke temaer intervjuet skal handle om.

3.3.1 Semistrukturert intervju

For å samle inn data i denne studien har vi valgt å benytte oss av semistrukturerte intervjuer. Postholm & Jacobsen (2018) skriver at i semistrukturerte intervjuer skapes kunnskapen mellom forskeren og synspunktet som blir presentert av informanten. Vi mener dette er det formatet som er mest effektivt å gjennomføre, for å få svar på spørsmålene og problemstillingen vår. I intervjuene hadde vi klart spørsmålene på forhånd som omhandlet problemstillingen, men det var derimot ikke være noen bestemt rekkefølge for når eller hvilke spørsmål som ble stilt. I intervjuene stilte vi spørsmålene der det var naturlig å bringe dem frem i kommunikasjonen, og ulike oppfølgingsspørsmål underveis i intervjuet forekom. Med andre ord baserte intervjuet seg på en pendling mellom induksjon og deduksjon, noe et semistrukturert intervju er kjent for å gjøre. På denne måten vil intervjuet bidra til at forskeren kan stille spørsmål og undre seg over informantenes kommentarer knyttet til problemstillingen. Vi hadde derfor muligheten til å stille oppfølgende spørsmål, når vi følte det var behov for å vite mer. Semistrukturert intervju er en form som fungerte godt for oss, fordi vi fikk muligheten til å ta tak i den informasjonen som intervjuobjektene trakk inn i samtalen, og vi fikk muligheten til å stille oppklarende spørsmål slik at informasjonen ble forstått.

3.3.2 Intervjuguide

Før vi gjennomførte intervjuene, så utarbeidet vi en intervjuguide (Vedlegg 3). Denne inneholdt en plan for intervjuet, innledende spørsmål, og hovedspørsmålene. Innenfor hvert hovedspørsmål hadde vi 3-6 tilleggsspørsmål, som intervjueren kunne stille om det ble nødvendig. I de fleste intervjuene ble mange av tilleggsspørsmålene våre besvart, og det var derfor ikke nødvendig å stille alle i hvert intervju. Valget om å benytte en intervjuguide var basert på at det sikret oss svar på det vi ønsket, samtidig som den bidro til en tydelig struktur og plan for intervjuet (Kvale & Brinkmann, 2015). Gjennomførelsen av intervjuene ble gjort av en intervjuer, og en intervjuguide sikret derfor at intervjuene inneholdt de samme temaene. Tidsrammen på hvert intervju ble estimert til ca. 30 minutter. Vi sendte også ut intervjuguiden på forhånd til intervjuobjektene, slik at de fikk muligheten til å tenke gjennom de ulike spørsmålene.

3.4 Utvalg

I kvalitative studier kan utvalget ofte sies å være formålsstyrt, fordi kriteriene for utvalget ofte er likt på eller tett knyttet opp mot problemstillingen. Altså er formålet for prosjektet svært styrende for hvilke personer som er mest hensiktsmessige å kontakte for et intervju (Jacobsen, 2015). Kravene vi satt oss for intervjuobjektene til denne studien, var at det var lærere som underviste i kroppsøving på mellomtrinnet, eller som hadde tidligere erfaring fra undervisning på disse trinnene. I tillegg kontaktet vi lærere vi visste hadde en ekstra interesse for friluftsliv, og som hadde erfaring med å undervise i dette i skolekonteksten. Et annet ønske vi hadde, var at begge kjønn var representert i studien slik at vi fikk et helhetlig bilde av hvordan undervisningspraksisen foregår i friluftsliv i kroppsøvingsfaget. Utvalget består av tre kvinner og tre menn som alle har erfaring med undervisning i kroppsøvingsfaget og friluftsliv.

Informantene i denne studien ble kontaktet ved hjelp av veiledere og våre egne nettverk. Nettverket til veilederne våre gav oss fire informanter med de riktige kriteriene som vi søkte etter. For å komme i mål, så kontaktet vi selv en informant hver, slik at vi nådde 6 informanter, som var det antallet vi ønsket på forhånd for å sikre oss nok datamateriale. Invitasjonen om deltakelse ble sendt på e-post.

For å illustrere en oversikt over utvalget vårt, så har vi valgt å lage en **tabell (1)** hvor informantenes anonymitet er ivaretatt. Informantene blir presentert ved hjelp av alder, kjønn, utdanning, og undervisningsbakgrunn i kroppsøving. Informantenes tanker og erfaringer knyttet til friluftslivsfaget blir også presentert. Ved denne måten å presentere utvalget vårt på, mener vi at det er lettere å få et inntrykk av hver enkelt informant og det er enklere å sammenligne dem.

Tabell 1: Presentasjon av utvalget i studien

Informant	Alder og kjønn	Utdanning i kroppsøving	Tanker om friluftslivsfaget og erfaring
Informant 1	27 år, kvinne	GLU 5-10 (4-årig), 150 sp. Master i kroppsøving	« <i>Friluftsliv handler om å finne glede i å være ute i naturen</i> » Erfaring: 1,5 år
Informant 2	28 år, mann	GLU 1-7 (4-årig), 60 sp. i kroppsøving	« <i>Friluftsliv er å komme seg ut i naturen for å drive med lystbetont aktivitet.</i> » Erfaring: 4,5 år
Informant 3	26 år, kvinne	GLU 1-7 (4-årig), 60 sp. i kroppsøving + 60 sp. i idrett	« <i>Jeg opplever at elevene trives med friluftsliv og at det er en arena for å oppleve mestring.</i> » Erfaring: 2 år
Informant 4	26 år, kvinne	30 sp. i kroppsøving	« <i>Jeg forbinder friluftsliv med å være aktiv ute og at man bruker naturen til å være aktiv.</i> » Erfaring: 1,5 år
Informant 5	40 år, mann	60 sp. i kroppsøving	« <i>Friluftsliv er å være ute i naturen, få erfaringer, leke i den og bli trygg på den.</i> » Erfaring: 15 år
Informant 6	50 år, mann	60 sp. i idrett + 30 sp. i friluftsliv	« <i>Jeg liker å drive med jakt og fiske, i tillegg mener jeg friluftsliv i skog og mark er avslappende.</i> » Erfaring: 23 år

3.5 Datainnsamling og databehandling

3.5.1 Pilotintervju

Før vi startet på intervjuene, ville vi sikre oss at vi hadde nødvendig kompetanse og gjennomføringsevne for å utføre intervjuene. Det ble derfor utført et pilotintervju slik at vi fikk erfart hvordan det var å holde et intervju, ettersom ingen av oss hadde erfaring med dette fra tidligere. I tillegg ble det anledning til å teste lydopptakeren, tidtaking og samtidig erfare hvordan det er å intervju en person i forskningskonteksten. Selve pilotintervjuet fulgte intervjuguiden kronologisk, og denne var styrende for både plan og hvilke spørsmål vi skulle innom i løpet av samtalen. Da det var litt krevende å finne informanter til denne studien, valgte vi å gjennomføre intervjuet på en medstudent. Denne medstudenten oppfylte ikke kravene for deltakelse i prosjektet vårt, og vi valgte derfor å ikke inkludere dette intervjuet i studien vår.

3.5.2 Gjennomføringen av intervjuene

Intervjuene våre ble gjennomført i tidsperioden november 2022 - januar 2023. Planen var å utføre alle intervjuene i november og tidlig desember, men grunnet sykdom hos en informant så ble det siste intervjuet gjennomført tidlig i januar. Vi benyttet oss av lærernes arbeidsplass og en av informantenes hjem for å utføre intervjuene. I alle intervjuene ble intervjuguiden brukt, og intervjuene er derfor forholdsvis like i strukturen med tanke på rekkefølge og oppfølgingsspørsmål. Det var derimot stor variasjon i hva de ulike informantene hadde å si om de ulike temaene og det ble derfor stor variasjon på lengden til intervjuene. Tidene på intervjuene varierte fra 15- 35 minutter. For å sikre at vi fikk gjennomført intervjuene slik vi ønsket, benyttet vi oss av en lydopptaker. Det ble da lettere å være til stede i samtalen og samtidig mer naturlig å stille de rette oppfølgingsspørsmålene. Til slutt overførte vi intervjufilene til en datamaskin hvor de ble anonymisert og lagret.

3.5.3 Transkripsjon

Etter at intervjuene var gjennomført startet vi arbeidet med å transkribere lydfilene om til tekst. Transkribering av et intervju vil si at samtalen blir fiksert og abstrahert til skriftlig form, slik at det blir lettere å arbeide med datamaterialet (Kvale & Brinkmann, 2015). Vi benyttet

oss av «Word» sin transkripsjonsfunksjon, som sparte oss for noe tid i arbeidet med transkripsjonen. For at denne funksjonen skulle virke så måtte vi laste opp lydfilene i mp3 versjon slik at programmet kunne gjøre lydfilen om til tekst. Lydfilene ble transkribert i varierende kvalitet med konverteringsfunksjonen, og det krevde at vi gikk over setningene og endret ord og setningsoppbygging. Vi var svært nøye i prosessen med å transkribere, slik at alle sitatene ble riktige og at de stemte overens med det som ble sagt i intervjuet. For å eksemplifisere transkripsjonsresultatene så er et av de transkriberte intervjuene vedlagt (Vedlegg 4).

3.6 Analyse

I vårt analysearbeid benytter vi oss av en etnografisk analysemetode. Metoden har som hensikt å tolke ulike mønstre og gjentatte handlinger i kvalitativ datainnsamling. Informantenes tolkninger og drøftinger har betydning for funnene i analysen. Samtidig har vi forskere en betydning for analysen og tolkningen, der våre oppfatninger av informantenes svar har en betydning for resultatene (Wolcott, 2008). I arbeidet med å samle inn og skape oversikt rundt vårt datamateriale, benyttet vi oss av analyseprogrammet NVivo 12. Analyseprogrammet ble først og fremst benyttet til koding av intervjumaterialet. Ulike stikkord som ble trukket frem av et større antall informanter ble markert og brukt i videre arbeid med analysen. NVivo 12 var også en ressurs for å transkribere intervjuene, og deretter dele inn i ulike hovedtemaer og undertemaer til disse. Hovedtemaene ble utformet på bakgrunn av intervjuguiden, samt hvilke likheter som blir trukket frem i informantenes svar.

Analysearbeidet ble delt inn i systematiske prosedyrer, med utgangspunkt i en konstant komparativ analysemetode. Analysemetoden handler om å samle inn abstrakte data og tolkninger i den kvalitative datainnsamlingen. Dataene og tolkningene fra de ulike informantene vil kunne føre til teoretiske funn som er anvendbare i lignende situasjoner til vår problemstilling. For at denne metoden skal kunne anvendes er det nødvendig at vi som forskere viser kreativitet gjennom kategorisering og sammenligning av data (Glaser & Strauss, 1967).

Første steg i analysearbeidet dreide seg om å laste ned datamaterialet i analyseprogrammet NVivo 12. Materialet ble lest nøye igjennom, før vi startet prosessen med å dele inn i ulike koder. Kodene ble stadig endret ut ifra hvert enkelt intervju som ble lest igjennom. Når vi til slutt fant frem de kodene vi ønsket å bruke i analysen, ble datamaterialet mer oversiktlig slik at videre arbeid med analysearbeidet var klart. I neste steg av analysearbeidet var målet å studere, sammenligne og kategorisere de ulike kodene vi hadde utarbeidet (Postholm & Jacobsen, 2018). Kodene ble kategorisert i ulike undertemaer, for å få et helhetlig bilde av hvilke refleksjoner informantene formidlet. Deretter var kodene utgangspunkt for ulike sitater vi trakk frem fra informantene. Vi trakk frem opptil flere sitater til hvert enkelt undertema, som tydeliggjør hvilke tanker og refleksjoner informantene hadde.

Etter at kodene var plassert i de ulike undertemaene, startet prosessen med å skrive hvordan vi kom frem til de ulike hovedtemaene og undertemaene. Her ble informantenes svar sammenlignet, og brukt som utgangspunkt for hva hovedtemaene og undertemaene skulle dreie seg om. Det ble skrevet utfyllende om hvilke tolkninger og funn vi får ut av svarene til informantene, og forsterket dette med ulike sitater som vi trekker frem.

Tabell 2: Oversikt over analysen med hovedtema, undertema og innholdsbeskrivelse

HOVEDTEMAER	UNDERTEMAER	INNHold		
Tverrfaglige temaer	Bærekraftig utvikling	Sporløs ferdsel	Naturressurser	Bærekraftig mat
	Demokrati og medborgerskap	Samarbeid	Medbestemmelse	Allemannsretten
	Folkehelse og livsmestring	Mestring	Helse	Klassemiljø
Muligheter og ressurser	Aktiviteter	Bål	Kart og kompass	Lek
	Nærmiljøfriluftsliv	Skog	Sjøkanten	Gapahuk
	Flerfaglighet	Teoretiske fag	Praktiske fag	Uteskole
Informantenes erfaringer	Muligheter	Variert undervisning	Elever som blomstrer	Aktiv læring
	Utfordringer	Tidkrevende	Nedprioritert	Mangel på ressurser

Avslutningsvis ble den endelige analysen produsert. Hovedtemaene og undertemaene ble presentert i ulike figurer for å skape oversikt, og kodene vi utarbeidet ble plassert i de ulike undertemaene. Hver enkelt kode ble tydeliggjort med hvor mange informanter som delte refleksjoner knyttet til den enkelte kode. Kodene og sitatene gir et større bilde på hvilke funn analysearbeidet gjør, med utgangspunkt i å besvare studiens problemstilling.

3.7 Forskningsetikk

For å ivareta personvern og forskningsetikk, så ble det før oppstarten av prosjektet søkt om godkjenning fra NSD (nå SIKT) og fakultetets etiske komite (FEK). Når vi fikk godkjenning fra begge disse aktørene, så begynte vi å ta kontakt med mulige informanter til studien. Til slutt endte vi opp med seks informanter som ville delta i studien vår. Disse seks skrev under på et samtykkeskjema, hvor vi informerte om deres rettigheter og hvordan dataene fra intervjuene ville bli brukt. I tillegg ble det også opplyst om at de hadde mulighet til å trekke seg fra prosjektet når som helst, uten konsekvenser.

Dataene og de ulike opplysningene vi har innhentet fra informantene våre har under hele prosjektets varighet vært lagret på datamaskiner med passordbeskyttelse. Vi transkriberte intervjuene etter at vi holdt dem, og fra den tid har intervjuene vært anonymisert. Vi har med andre ord gjort det vi kan for å beskytte og ivareta informantenes privatliv (Kvale & Brinkmann, 2015). Etter endt prosjekt, slettes alt datamateriale knyttet til prosjektet.

3.8 Validitet

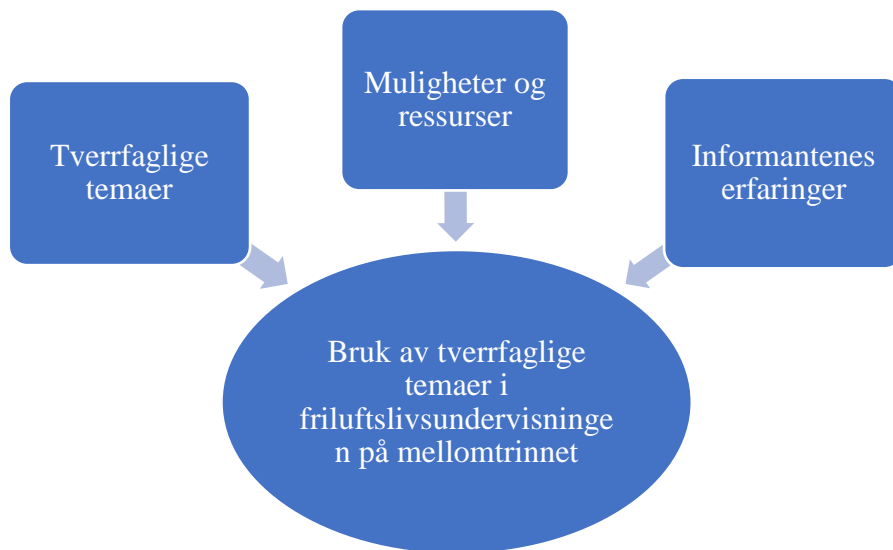
Som Kvale & Brinkmann (2015) skriver, så er validitet i bred forstand definert av hvilken grad en metode klarer å undersøke det den har som mening å undersøke. I vårt forskningsarbeid er selve metodekapitlet et forsøk på å beskrive hvordan vi har gått frem for å gjennomføre vårt forskningsarbeid. Ved å beskrive nøyaktig og begrunnet hvordan vi har gått frem i vårt forskningsarbeid, så vil dette være med på å styrke oppgavens validitet. Når andre personer kan undersøke vår metode, så vil dette bidra til en åpenhet som videre er positivt for vår forskning. I tillegg har vi forsøkt å være kritiske til vårt eget arbeid og vi mener at alle funnene og fortolkningene våre ikke nødvendigvis er de eneste rette svarene.

Meningen med dette forskningsprosjektet har ikke vært å komme med en fasit på hvordan de tverrfaglige temaene kommer til uttrykk i den norske kroppsøvingsundervisningen på mellomtrinnet. Vi tror heller ikke at denne studien er universell for alle norske kroppsøvingslærere på mellomtrinnet. Selve hensikten med studien har vært å belyse hvordan de deltakende informantene utøver sin praksis og hvordan disse lærerne bruker de tverrfaglige temaene i sin friluftslivsundervisning i kroppsøving.

Innenfor tematikken og området som er undersøkt i denne oppgaven, så innehar vi som forskere teoretisk kunnskap og ferdigheter fra før av. Forforståelsen vår har dermed vært til stede under forskningen, og det kan ikke utelukkes at vi ikke har latt våre subjektive meninger ha innflytelse på resultatene. Men vi har forsøkt å være bevisste på våre egne forkunnskaper gjennom hele forskningsarbeidet, slik at datainnsamlingen og resultatet ikke skulle bli påvirket i for stor grad (Aubert, 2017).

4 Resultater

For å skape oversikt ovenfor prosjektarbeidet illustrerer **figur (1)** prosjektets overordnede tema, samt tre hovedtema. Hvert enkelt hovedtema har en nær tilknytning til intervjuene som ble gjennomført. Med tilknytning mener vi at intervjuene åpner opp for at informantene kan svare åpent der spørsmålene ikke har noen fasitsvar. Opplevelsen av intervjuene var først og fremst at informantene fikk drøfte rundt bruk av tverrfaglige temaer i friluftslivsundervisningen. Samtlige av informantene beskrev også muligheter og ressurser som kan være nyttige i arbeid med tverrfaglige temaer. Til slutt delte hver enkelt informant sine egne erfaringer knyttet til bruk av tverrfaglige temaer i friluftslivsundervisningen. Dette er bakgrunnen for hovedtemaene som vi nå skal se nærmere på.

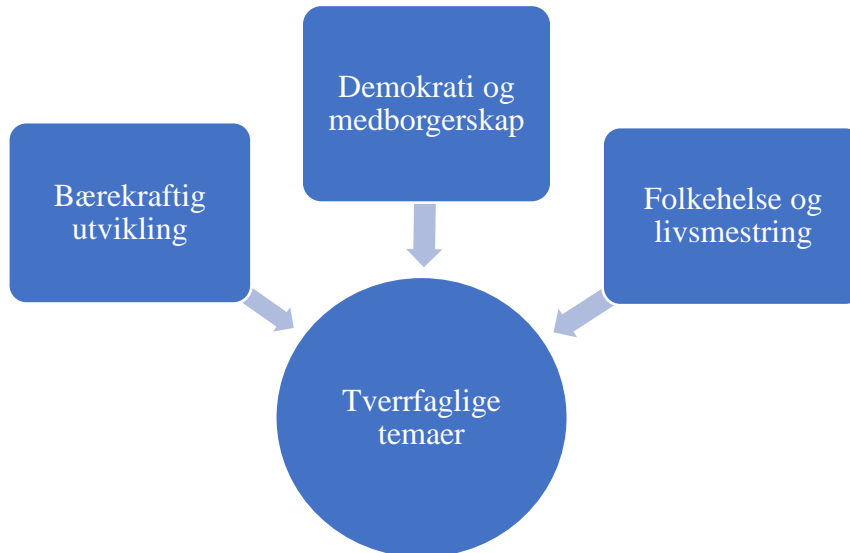

Figur 1: Temaet for prosjektet «Bruk av tverrfaglige temaer i friluftslivsundervisningen på mellomtrinnet» deles videre inn i de tre hovedtemaene: «Tverrfaglige temaer», «Muligheter og ressurser» og «Informantenes erfaringer».

Videre deles hovedtemaene inn i ulike undertemaer. Undertemaene er i tråd med intervjuets struktur, og har en tett tilknytning til meningene som kom frem ved gjennomføring av de semistrukturerte intervjuene. Under hvert undertema trekker vi frem opptil flere koder som fremsto som sentrale i informantenes svar i intervjuene. Kodene blir underbygd av sitater som

vi mener har en tilknytning til oppgavens problemstilling, og som understreker informantenes tolkning og vurdering av fenomenene som ble undersøkt.

4.1 Tverrfaglige temaer

Figur 2: Første hovedtema «Tverrfaglige temaer» delt inn i de tre undertemaene «Bærekraftig utvikling», «Demokrati og medborgerskap» og «Folkehelse og livsmestring».

Undertemaene til hovedtemaet *tverrfaglige temaer* er først og fremst utarbeidet på bakgrunn av hvilke tre temaer som hører til under tverrfaglige temaer. I intervjuguiden besvarte informantene på spørsmål knyttet til bærekraftig utvikling, demokrati og medborgerskap og folkehelse og livsmestring. De fikk mulighet til å reflektere rundt hvilke muligheter friluftslivsfaget har når det gjelder å tilrettelegge for de ulike tverrfaglige temaene. Under hvert enkelt undertema har vi utarbeidet opptil flere koder. Kodene er eksempler på hva et større antall av informantene valgte å trekke frem som viktig i de ulike undertemaene.

4.1.1 Bærekraftig utvikling

Vedrørende spørsmål knyttet til bærekraftig utvikling var det enkelte fenomener som ble trukket frem av flere informanter. De tydeligste fenomenene ble trukket frem som koder, og

brukt til å presentere ulike funn i vårt analysearbeid. Selv om ikke svarene var like i forhold til omfang og bruk av eksempler, er det en gjennomgående likhet i flere av svarene informantene gir.

Sporløs ferdsel

Ved spørsmål om hvordan friluftslivsundervisningen kan lære elevene om bærekraftig utvikling svarer samtlige med unntak av en informant at sporløs ferdsel er et element som bør rettes søkelys på. En informant nevner sporløs ferdsel i sammenheng med turer i nærområdet, og at elevene skal lære om hva det sporløs ferdsel betyr og hvorfor det er så viktig.

Informant 1: *«... så kan du jo ha mye teori, men det kan du jo ha når du går på tur i nærområdet også, i forhold til sporløs ferdsel og allemannsretten, hvilke veier og hva slags fotavtrykk du legger fra deg.»*

Andre informanter bruker ikke uttrykket sporløs ferdsel i sin forklaring, men nevner derimot at elevene forstår viktigheten med å rydde opp etter seg og ta vare på naturen.

Informant 3: *«At ikke det ligger plast og drit rundt forbi, men at elevene lærer seg hvilke holdninger som gjelder.»*

Informant 4: *«... bærekraftig utvikling, med det at elevene skal lære å gå fra stedet slik det var da de kom dit. Altså rydde opp etter oss.»*

Informant 5: *«Overraskende er elevene veldig nøye på å rydde opp etter seg. Det er litt kult at de skjønner at plastikk ødelegger, og at vi må tenke på å ta vare på naturen. Det er ett fint element.»*

Naturressurser

Tre informanter trekker frem naturressurser når spørsmål knyttet til bærekraftig utvikling nevnes. Informantene eksemplifiserer naturressursene noe ulikt, men har til felles at elevene skal forstå og reflektere rundt hvilke ressurser vi kan benytte oss av i naturen. En informant trekker frem høsting som et eksempel på hva det vil si å ta i bruk naturressurser.

Informant 1: *«Hvordan vi bruker naturressursene, tenker jeg er viktig. Høsting og fisking. Få refleksjoner rundt hvordan vi forholder oss til ressursene som finnes i naturen.»*

En annen informant trekker frem valgfaget friluftsliv som en ressurs for å gi elevene kunnskap om naturressursene. Her nevnes både jakt og fiske, og i tillegg det å snakke med elevene om hva høsting prinsippet dreier seg om.

Informant 6: *«Vi har friluftsliv valgfag på ungdomstrinnet. Da har vi snakket om høsting prinsippet. De har stelt i stand til sitt eget julebord og vært med på makrellfiske. Vi har også vært på harejakt og fått rådyr. I tillegg plukket bær til dessert. Prøver da å vise elevene at dette er noe vi kan høste av og som tåler å bli høstet av. Det er også sunt og økologisk.»*

Verdien av naturressursene i nærmiljøet blir også trukket frem av en informant.

Informant 3: *«De har vært og ryddet i nærmiljøet, og. Sånn tenker jeg det kan brukes der for å på en måte se verdien i naturen rundt seg, og samtidig lære seg å ta vare på miljøet.»*

Bærekraftig mat

Det tredje og siste elementet som var sentralt i flere av informantenes svar er bærekraftig mat. Tre av informantene nevnte bærekraftig mat i sammenheng med mat på turer i nærområdet. En informant nevner også et matkultursenter som ressurs for å gi elevene kunnskap om hva bærekraftig mat dreier seg om.

Informant 2: *«Bærekraftig mat. Det hadde vi masse om når vi var på et matkultursenter. Dette synes elevene var gøy og lærerikt.»*

To informanter ser muligheter ved å ta med seg maten ut på tur, for å tilberede maten i naturen. En informant beskriver hva restemat kan brukes til, mens den andre informanten eksemplifiserer hva slags mat i naturen vi kan benytte oss av.

Informant 2: *«En gang på mellomtrinnet ba jeg elevene ta med restemat fra middagen hjemme. Dette varmet vi på bålet da vi var på tur, istedenfor å kaste det i søpla hjemme.»*

Informant 3: *«I mat og helse har vi forberedt noe med mat i inne, og så gått ut for å lage på bål. Eller motsatt, gått ut først, sanket for eksempel brennesler. Så lagd brenneslesuppe og at en på en måte får brukt friluftsliv sammen med mat og helse.»*

4.1.2 Demokrati og medborgerskap

Informantene fikk videre spørsmål om hvordan friluftslivsundervisningen kan ta i bruk det tverrfaglige temaet demokrati og medborgerskap. Nærmere bestemt hvordan friluftsliv kan være en arena for å lære elevene om hva demokrati og medborgerskap handler om, og hvordan elevene kan utføre det.

Samarbeid

Det mest sentrale elementet i informantenes svar knyttet til dette tverrfaglige temaet var samarbeid. Fire av seks informanter mente samarbeid var sentralt i arbeidet med å gi elevene kunnskap og forståelse om demokrati og medborgerskap. En informant mente friluftsliv var en fin arena for nettopp dette, blant annet ved å tilrettelegge for at elevene må ta avgjørelsen som gagnar laget.

Informant 5: *«Der kjører vi litt sånn 71 grader nord, at de er 3 til 5 elever som er i gruppe, og så må de hjelpe hverandre til å få gruppen til å fungere. ... jobbe sammen som et lag og ta avgjørelse hvor de lar flertallet bestemme hva de skal spise, hvordan de skal organisere det.»*

Samarbeid i friluftsliv kan ifølge tre informanter dreie seg om å hjelpe hverandre og bidra til fellesskapet.

Informant 1: *«Demokrati og medborgerskap. Det er jo det er jo mye samarbeid og det å være sammen på tur med andre og hjelpe hverandre.»*

Informant 3: *«Ja, det er jo det å samarbeide og lære å være en god medborger.»*

Informant 6: *«Mulighetene med friluftsliv i en dobbelttime kan være å legge til rette for samarbeid. At alle må bidra hvis de skal få et ok resultat innen den tiden de har.»*

Medbestemmelse

Fire av informantene mente at retten til medbestemmelse hørte til under demokrati og medborgerskap. Tre av disse mente at elevene burde få mulighet til å ta selvstendige valg og få ansvar i forhold til planlegging av turer i naturen.

Informant 1: *«Gi elevene mulighet til å være med å planlegge turen som gjør at de får medbestemmelse. Noen kan lede, men altså gi de forskjellige ansvarsoppgaver.»*

Informant 2: *«Demokrati kan være at alle skal være med å bestemme litt hver på tur. Bestemme etter tur hva de for eksempel skal leke. Eller at elevene kan være med å påvirke undervisningen at elevstemmen blir trukket fram.»*

Informant 5: *«... altså å jobbe sammen som et lag og ta avgjørelse hvor de lar flertallet bestemme hva de skal spise, hvordan de skal organisere det.»*

En av disse fire informantene nevner også at naturen burde kunne brukes fritt av elevene, uten for mye organisering.

Informant 6: *«Jeg er veldig glad i at elevene skal kunne bruke naturen selv uten at vi voksne organiserer så mye. Ser at det å kunne lage bål, og lage mat på bål høres til i friluftsliv.»*

Allemannsretten

To av informantene beskrev allemannsretten som sentral i sammenheng med demokrati og medborgerskap. De eksemplifiserte hvordan friluftslivsundervisningen kunne være en arena for å lære om hvilke rettigheter vi har til å ferdes i naturen.

Informant 1: *«Så kan du jo ha mye teori, men det kan du jo ha når du går på tur i nærområdet også, i forhold til sporløs ferdsel og allemannsretten, hvilke veier og hva slags fotavtrykk legger du fra deg.»*

Informant 2: *«Allemannsretten, når har vi lov til å tenne bål. Jeg tenker det går under demokrati og medborgerskap, den retten vi har i Norge i forhold til friluftsliv. Retten vi har til å være ute i naturen og hvor vi har lov til å bevege oss.»*

4.1.3 Folkehelse og livsmestring

Siste tverrfaglige tema er folkehelse og livsmestring. Informantenes svar på spørsmål knyttet til folkehelse og livsmestring i friluftslivsundervisningen var utfyllende og reflekterte. Det var spesielt tre elementer som utmerket seg, og som ble nevnt av opptil flere informanter. Disse elementene ble trukket frem som sentrale i forhold til hvordan friluftslivsundervisningen kan tilrettelegge for økt kunnskap og bevisstgjøring rundt folkehelse og livsmestring.

Mestring

Samtlige informanter beskrev friluftsliv som en fin arena for å skape mestring hos elevene. Det var flere gode eksempler på hvordan elevene kunne oppnå mestring, og en informant nevnte at friluftsliv kunne gi elevene erfaringen som de tar med seg videre i livet.

Informant 1: *«...gi de opplevelser der de mestrer å gå på tur, slik at de mestrer å være ute og kan bruke denne erfaringen senere i livet.»*

To informanter beskrev at mestring i friluftsliv kan handle om relativt enkle ting som å kle seg riktig ute eller tenne bål.

Informant 2: *«Folkehelse og livsmestring er jo at elevene skal mestre det å være ute, kle seg riktig. Så er det noen som opplever stor mestring av å være med å tenne et bål, mens på mellomtrinn kan det være å finne fram til riktig orienteringspost eller klare å padle kano. Mestring kommer av å legge til rette slik at de kan prøve seg frem.»*

Informant 6: *«At de forstår hvor mye bekledning betyr for en god opplevelse ute i naturen. Dette går over på det å mestre livet og da livsmestring. Rett og slett ta litt ansvar for seg selv.»*

Helse

Tre av informantene beskrev også helse som noe friluftslivsundervisningen kan legge til rette for. Her trekker to informanter frem både den fysiske og psykiske helsen, og hvordan friluftsliv ikke bare handler om å være i aktivitet, men også om trivsel og glede.

Informant 1: *«Folkehelse og livsmestring handler om å introdusere de for naturen, og som jeg nevnte i stad at det skal være en arena hvor de får luftet hodet og satt fokus på både den fysiske og psykiske helsen.»*

Informant 3: *«Men med folkehelse og livsmestring så tenker jeg først og fremst på det sosiale. For det fremmer helse å gå og være ute i frisk luft. Friluftslivs innvirkning på psykisk helse tror jeg er veldig viktig.»*

Ifølge en av de tre informantene er friluftsliv et svært viktig tema innenfor folkehelse.

Informanten beskriver bevegelse som viktig for elevenes helse.

Informant 4: *«Det er viktig for helsa å være i bevegelse. Det er viktig for at du skal ha det fint med deg selv, psykisk og fysisk, og på alle mulige måter. Så friluftsliv er vel egentlig noe av det viktigste du kan lære innenfor folkehelse tenker jeg.»*

Klassemiljø

Siste element som ble nevnt av tre informanter er klassemiljø. Disse informantene pekte på naturen som en fin arena for å skape et godt klassemiljø, og ser dette i sammenheng med folkehelse og livsmestring. To informanter mente friluftsliv kan styrke klassens relasjoner, og bidra til at elever får andre roller i undervisningen.

Informant 1: *«Ofte har de som har gått på speideren i alle år, men som ikke har spilt fotballen evner innenfor det å tenne opp et bål. Da får de en helt annen rolle i gruppen en det de pleier å få i hallen. Det synes jeg er veldig godt å se!»*

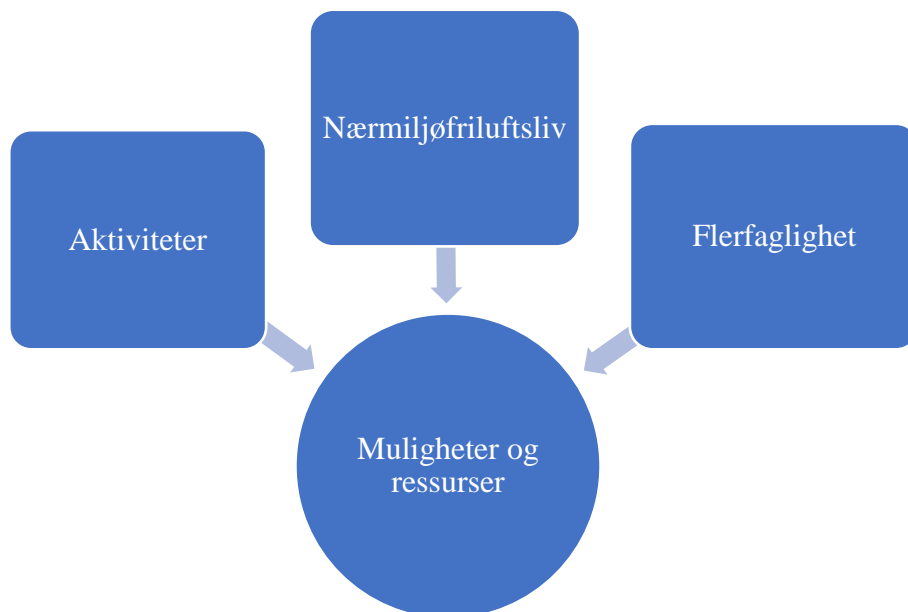
Informant 3: *«Med folkehelse og livsmestring tenker jeg først og fremst på det sosiale. Jeg tenker at vi da går ut på tur med klassen for å skape felles opplevelser som er med på å styrke klassens relasjoner og sosiale bånd.»*

En informant mente det frie handlingsrommet i naturen er viktig i friluftslivsundervisningen.

Informant 6: «Er også en del sosiale ting som faller på plass når de får litt fritt handlingsrom ute i naturen.»

4.2 Muligheter og ressurser

Hovedtemaet *muligheter og ressurser* deles videre inn i tre undertemaer. Undertemaene er aktiviteter, nærmiljøfriluftsliv og flerfaglighet (**figur 3**). Aktivitetene dreier seg om hvilke aktiviteter kroppsøvlingslærere benytter seg av i arbeidet med å tilrettelegge for tverrfaglige temaer i friluftslivsundervisningen. Nærmiljøfriluftsliv omhandler hvilke muligheter kroppsøvlingslærerne ser i skolens nærmiljø for å drive med friluftsliv. Videre hvordan nærmiljøet kan fungere som en ressurs for å arbeide med tverrfaglige temaer i skolen. I siste undertema gir kroppsøvlingslærere sine tanker og erfaringer knyttet til hvordan friluftsliv kan være en arena for å drive med flerfaglighet. Nærmere bestemt flytte undervisningen ut av klasserommet, og lære på andre måter en ordinær undervisning.

Figur 3: Andre hovedtema «Muligheter og ressurser». Delt inn i de tre undertemaene «Aktiviteter», «Nærmiljøfriluftsliv» og «Flerfaglighet».

4.2.1 Aktiviteter

Informantene svarer godt for seg vedrørende spørsmål knyttet til bruk av aktiviteter i friluftslivsundervisningen. Enkelte aktiviteter ble av opptil flere informanter nevnt som nyttige for å rette søkelys på de tverrfaglige temaene i undervisningen. Aktivitetene ble dermed trukket frem som koder for å presentere ulike funn i analysearbeidet.

Bål

Første aktivitet kan knyttes til folkehelse og livsmestring, mye fordi det handler om at elevene skal mestre ting som er nyttig for å klare seg ute i naturen. Fire av informantene trekker frem bål som en mulig aktivitet for å jobbe med tverrfaglige temaer i friluftslivsundervisningen. Tre av informantene mener det er viktig å gi elevene kunnskap om hvordan vi lager bål, og videre gi elevene rom for å prøve selv.

Informant 1: *«Jeg hadde først en introduksjon om forskjellige båltyper hvilken man kunne bruke og hvilken som egnet seg best i de forskjellige situasjonene. Så delte jeg elevene inn i grupper. Videre prøvde de seg selv, og så hadde de fått beskjed på forhånd om at de kunne ta med seg den bålmat hvis de ville det.»*

Informant 2: *«Tok også med meg ett par elever i forkant for å gjøre bålet klart til grilling. Da pratet vi litt om hvordan ett bål bør se ut. Litt smått i bunnen, og større kubber etter hvert. Synes også båltenning går under friluftsliv.»*

Informant 4: *«Da tenker jeg på alt som er nyttig å kunne for å overleve ute eller klare seg, altså det å kunne tenne et bål for eksempel.»*

En informant mener at også matlaging på bål er relevant i friluftslivsfaget.

Informant 6: *«Ser at det å kunne lage bål, og lage mat på bål høres til i friluftsliv. Kan være suppe eller andre enkle ting vi lager.»*

Kart og kompass

Neste aktivitet tre av informantene trekker frem i friluftslivsundervisningen er bruk av kart og kompass. Bruk av kart og kompass skjer enten i sammenheng med orientering i kroppsøvingfaget, eller på lengre turer. En informant ser nytteverdien i å lære seg kart og kompass, blant annet for å gjøre elevene nysgjerrige på nærmiljøet rundt skolen.

Informant 3: *«Da hadde vi orientering med kart og kompass, hvor vi jobbet med at de skulle prøve å ta kompasskurs, pluss stjerneorientering. De ble da kjent med kart og karttegn, samtidig som de fikk utforsket nærmiljøet.»*

Videre peker to av informantene på at elevene bør lære grunnleggende om kart og kompass for å kunne ferdes og finne frem i naturen.

Informant 4: *«Kan dreie seg om å øve på ting før man går ut i naturen. For eksempel kart og kompass.»*

Informant 6: *«Synes også de kan lære litt grunnleggende om hvordan bruke kart og kompass for å komme seg fra et sted til et annet.»*

Frilek

Tre av informantene begrunnet hvordan friluftsliv kunne være en passende arena og legge til rette for frilek. Informantene beskrev frilek som en aktivitet der elevene har mulighet til å bruke sin kreative sans. To av informantene mener det kan være nyttig å gi elevene mulighet til å aktivisere seg selv i naturen, der de må tenke selv og bruke naturens muligheter.

Informant 2: *«Tenker også at det er fint å tilrettelegge for frilek i småskolen. Ikke mye jeg trenger å gjøre for at elevene skal bli aktivisert. Vi voksne går dermed mest rundt og passer på og veileder.»*

Informant 5: *«Friluftsliv for meg er enkelt sagt, å være ute i naturen og få erfare, men også leke i og med naturen. Rett og slett bli litt kjent og trygg på naturen.»*

En av informantene mener friluftsliv er bra, så lenge elevene er kreative nok. Informanten mener noen elever ikke klarer å aktivisere seg selv.

Informant 4: «Jeg tenker så lenge de er kreative nok til at de faktisk gjør noe så er det bra med frilek. Hvis noen bare blir sittende synes jeg ikke det er så bra, for da blir det lite ikke aktivitet. Noen ganger kan det være utfordrende å gjennomføre undervisningsopplegg og da kan frilek være bra.»

Organisert lek

En motsetning til frilek er organisert lek, noe tre av informantene beskriver som nyttig for å skape aktivitet hos elevene. En informant mener dette er spesielt viktig for eldre elever som trenger føringer slik at leken holdes i gang. Med organisert lek kan læreren tilrettelegge slik at elevene får en positiv opplevelse av naturen, og et videre ønske om å ferdes i naturen.

Informant 4: «Når de blir eldre, kan det være lurt med litt styrte leker der du gir noen føringer. Opplever at noen elever sitter i en krok og prater, og trenger da noen føringer for å aktivisere dem. Så lenge de får lov til å bruke naturen og er i aktivitet og gjør noe nyttig, tenker jeg det er det viktigste.»

To andre informanter mener organisert lek kan være nyttig også for yngre elever. Her blir kjente leker som for eksempel gjemsel nevnt, som trolig elevene er kjent med fra før av.

Informant 2: «Sånn helt enkelt så tenker jeg at for de yngste kan det være bom femti, lek, gjemsel, politi og røver.»

Informant 5: «... også det å bare være ute i naturen for å leke for eksempel bom femti. Aktivitet altså.»

4.2.2 Nærmiljøfriluftsliv

Informantene ser på bruk av nærmiljøet som en mulighet for å tilrettelegge for friluftslivsundervisning. Informantene kommer med ulike eksempler på hvilke muligheter nærmiljøet byr på, og hvordan det kan brukes. Eksemplene blir trukket frem som koder i analysearbeidet.

Skog

Tre av informantene beskriver skogen som en fin arena for å arbeide med de tverrfaglige temaene i friluftslivsundervisningen. To informanter beskriver skogen som en del av nærmiljøet til skolen.

Informant 1: *«Man trenger ikke dra så langt. Sånn som rundt min skole er vi jo veldig heldige som har skog.»*

Informant 2: *«Så det er mange plasser i nærområdet vi kan bruke. Det må ikke være skog, men det er jo gjerne kjekkest.»*

En annen informant peker på skogen som en arena elevene kan finne glede i. Dette gjelder spesielt når elevene innser hvilke muligheter skogen tilbyr.

Informant 5: *«Elevene blir glade når de klarer seg i skogen og vet hvilke muligheter som finnes her.»*

Sjøkanten

Tre av informantene mener sjø og strand gir gode muligheter for utforskning hos elevene. Både fordi sjøkanten er i nærheten av skolene til flere av informantene, men også fordi elevene kan se og lære hva som befinner seg i havet.

Informant 2: *«Pleier å variere litt her i nærområdet. Turer ned til sjøkanten, der det er strand og gressplen.»*

Informant 6: *«Synes det er fint å bruke skolens nærmiljø. Dra til sjøen og vise at vi kan bruke skogen rett i nærheten av der vi bor. Opplever også at de yngste barna synes det er gøy å dra tilbake til plasser vi har vært med klassen tidligere.»*

Spesielt en informant ser mulighet for å jobbe med temaet bærekraftig utvikling gjennom magnetfisking, altså at elevene hjelper til å rydde opp og forstår viktigheten med å ikke kaste søppel i havet.

Informant 3: *«Vi har gått til sjøen og slått det sammen med naturfag og magnetfisket, for å fiske opp ting fra havbunnen. Her er på en måte sjø, skog, strand og vann veldig bra.»*

Gapahuk

Gapahuker er også i nærområdet til skolene til to av informantene. Gapahuk kan fungere som et møtested eller en destinasjon for turen, og en av informantene legger til at i området rundt gapahuken er det aktiviteter elevene kan drive med.

Informant 4: *«Er også gapahuk i skolens nærområde med klatrestativ som elevene kan klatre på.»*

Informant 6: *«Så har vi også en fin gapahuk oppi skogen som det er kort reisevei til. Skogen er veldig nær hos oss.»*

4.2.3 Flerfaglighet

Flere av informantene trekker frem flerfaglighet som en ressurs i friluftslivsundervisningen. Med flerfaglighet vil undervisningen kunne bære preg av både teoretisk og praktisk undervisning, som kan rette søkelys på de tverrfaglige temaene. Enkelte fenomener ble nevnt av opptil flere informanter, og er eksempler på hvordan friluftsliv kan være en ressurs i forskjellige fag på skolen.

Teoretiske fag

Vedrørende spørsmål til hvordan friluftsliv kan bidra til flerfaglighet, trekker fire av informantene frem teoretiske fag. Tre av informantene eksemplifiserer hvordan fagene norsk, engelsk og matematikk kan praktiseres i friluftslivsundervisningen for å gi elevene mulighet til å lære på andre måter.

Informant 3: *«Jeg synes og det kan være et verktøy i matematikk, at en bruker naturen, når vi har for eksempel om geometri. Da hadde jeg et sånn arbeidsprogram der de skal ut og gjøre forskjellige oppgaver.»*

Informant 4: *«I norsk og engelsk kan man bruke naturen til å finne inspirasjon til ting.»*

Informant 6: *«Det kan være en ressurs i matematikk der de lærer om kart, kompass og målestokk. Bruke termometeret til å kle seg riktig.»*

En informant reflekterer rundt muligheten for å gjøre et forarbeid i klasserommet. På denne måten kan elevene være forberedt på undervisningen ute i naturen.

Informant 2. *«Så friluftsliv kan absolutt være en ressurs i de teoretiske fagene, der man gjør et forarbeid i klasserommet, før vi deretter flytter undervisningen ut av klasserommet til naturen.»*

Praktiske fag

Tre av informantene trekker frem muligheten for å jobbe med praktiske fag i friluftslivsundervisningen. Fagene mat og helse og kunst og håndverk blir nevnt av flere, og en informant beskriver utfyllende hvordan de tidligere har hatt mat og helse undervisning i naturen. Her kommer spesielt det tverrfaglige temaet bærekraftig utvikling til syne, blant annet ved å bruke ressursene i naturen til matlagingen.

Informant 3: *«I mat og helse har vi forberedt noe med mat inne, og så gått ut for å lage på bål. Eller motsatt, gått ut først, sanket for eksempel brennesler. Så lagd brenneslesuppe og at en på en måte får brukt friluftsliv sammen med mat og helse. Sånn at du på en måte dekker begge kompetansemålene.»*

Videre nevner to av informantene hvordan kunst og håndverk kan komme til syne i friluftslivsundervisningen.

Informant 1: *«Jeg vet jo at de bruker kunst og håndverk når de er ute i naturen for å lage ulike kunstverk.»*

Informant 4: *«I kunst og håndverk er det mye fint man kan ta med seg fra turen og lage ting med.»*

Uteskole

Fenomenet uteskole blir nevnt av tre informanter. Uteskole handler ifølge informantene om å ta med undervisningen ut, og gi elevene dager som de husker. To av informantene ser på uteskole som en arena for å både gi rom for læring og glede hos elevene. Her kan lærerne legge til rette for folkehelse og livsmestring, gjennom blant annet trivsel og mestring.

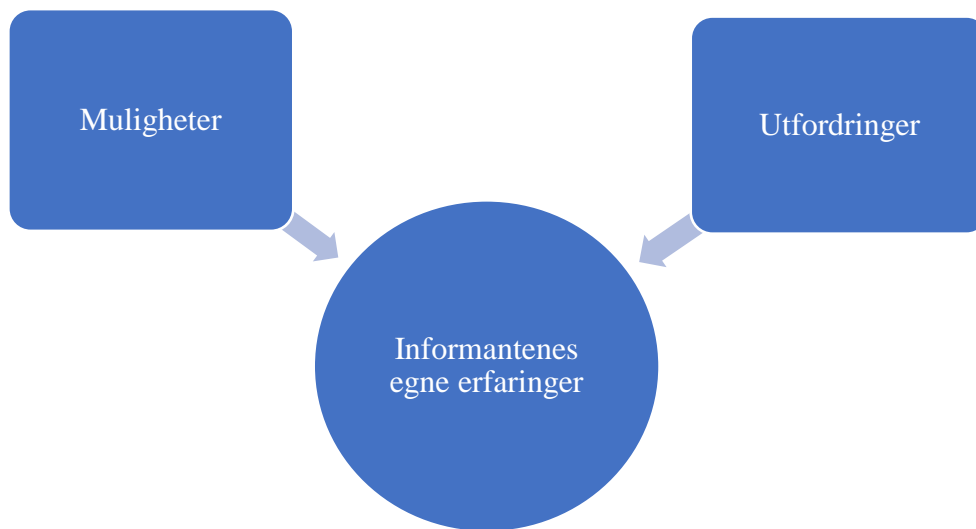
Informant 2: *«Jeg tror vi på barneskolen må bli flinkere til å gi elevene dager som de husker. Dette kan vi gjøre med å ta med undervisningen ut av klasserommet, og opplever at elevene oftere har noe å gøy å fortelle når de kommer hjem fra skolen.»*

Informant 3: *«Jeg mener friluftsliv bør inn i mange fag. At en bør bruke nærmiljøet og uteskole der det er mulig for jeg har elever, som lærer veldig mye bedre gjennom det praktiske, og gjennom å være ute i frisk luft.»*

En informant opplever i sin arbeidshverdag at mange elever sliter med å sitte stille i 60 minutters skoletimer, og ser dermed verdien med å dra undervisningen ut av klasserommet.

Informant 1: *«Mange elever sliter med å sitte stille I 60 minutters timer, og hadde derfor hatt stor nytte av å komme seg ut. Dette ser jeg nytteverdien av I min egen undervisning.»*

4.3 Informantenes egne erfaringer

Figur 4: Tredje hovedtema «Informantenes egne erfaringer». Delt inn i undertemaene «Muligheter» og «Utfordringer».

Informantene ble spurt om å dele egne erfaringer i forhold til bruk av tverrfaglige temaer i sin egen friluftslivsundervisning. Svarene fra informantene varierte, der samtlige informanter trakk frem både muligheter og utfordringer ved slik undervisning. På bakgrunn av dette har vi valgt å dele inn hovedtemaet *informantenes erfaringer* inn i undertemaene *muligheter* og *utfordringer*. Undertemaene tar utgangspunkt i informantenes erfaringer knyttet til bruk av tverrfaglige temaer i friluftslivsundervisningen. Ut ifra informantenes samlede erfaringer trekker vi frem ulike koder som ble mest synlige i svarene deres.

4.3.1 Muligheter

Informantene reflekterer godt over hvilke muligheter friluftslivsundervisningen har for å rette søkelys på de tverrfaglige temaene. Samtlige informanter mener det er mulig å tilrettelegge for slik undervisning, men reflekterer noe ulikt i forhold til hvordan undervisningen kan praktiseres. Enkelte refleksjoner blir synlige i flere av informantenes svar, og disse blir trukket frem som koder i analysearbeidet.

Variert undervisning

Tre av informantene peker på variert undervisning som en mulighet når læreren legger til rette for bruk av tverrfaglige temaer i friluftslivsundervisningen. To av informantene nevner blant annet at undervisningen kan variere i forhold til hvor elevene ferdes.

Informant 1: *«Man trenger ikke dra så langt. Sånn som rundt min skole er vi jo veldig heldige som har skog rett utenfor, og det er ikke langt vi må gå før vi er ved sjøen. Vi har også innsjøer av varierende form og i tillegg litt fjell. Så det er mulig å ta en liten topptur.»*

Informant 3: *«Det bør også undervises variert og at ikke friluftsliv bare er tur i skogen. Det er å lære seg kart og kompass, kajakk, stå på ski eller å lage mat i naturen for eksempel i mat og helse. Lage ting ferdig som pinnebrød inne så gå ut for å steke det på bålet. Jobbe med hvordan de kan få glede av friluftsliv.»*

Videre peker en informant på muligheten for å variere mellom teoretisk og praktisk undervisning i friluftslivs faget, og knytte disse undervisningsformene sammen.

Informant 4: *«Jeg tenker det beste er en blanding av at elevene lærer teori i klasserommet, for å så gå ut og se på det. Da kan vi knytte ting sammen.»*

Elever som blomstrer

Tre av informantene beskrev friluftslivsundervisning der de tverrfaglige temaene kommer til uttrykk som gunstig for å gi elevene rom til å blomstre. Den ene informanten mener at elever som mange ganger faller litt utenfor i kroppsøving faget, får mulighet til å blomstre på en annen arena. En arena som ikke innebærer for eksempel ballspill eller annen idrett, men der andre ferdigheter som for eksempel båltenning er sentralt.

Informant 1: *«Det som jeg på en måte liker i friluftsliv i kroppsøving, er at de elevene som ikke er ball eller idrettsfolk, gjerne blomstrer på en sånn arena. Ofte har de som har gått på speideren i alle år, men som ikke har spilt fotball evner innenfor det å tenne opp et bål. Da får de en helt annen rolle i gruppen enn det de pleier å få i hallen. Det synes jeg er veldig godt å se.»*

To av informantene legger merke til at elevene får mulighet til å vise seg fra en annen side når de er utenfor skolens fire vegger. Undervisningen kan ifølge informantene foregå på en leirskole, eller i skogen.

Informant 5: *«Beste elevteksten jeg noen gang har fått inn, var en elev som spurte meg om han kunne skrive i skogen. Så skrev han en skildring om det han så av høstfarger og alt, og det viser at du kan nok bruke det i veldig mange fag.»*

Informant 6: *«Elever som sliter med å sitte stille får mulighet til å skinne litt. Blant annet legger jeg merke til dette når jeg er på leirskole.»*

Aktiv læring

To informanter gir uttrykk for at friluftsliv kan bidra til læring på andre måter. En informant trekker frem gevinsten med å praktisere og få erfaringer ute, der elevene kan ta i bruk ulike sanser når de er i naturen.

Informant 5: *«Det som er det fine med friluftsliv er at du får vært ute og du får praktisert og erfart ting. Så det tror jeg jo i seg selv er en suksessfaktor for å oppnå læring. De er jo glad i de nye begrepene med dybdelæring, og jeg tror at ting setter litt spor når du kan koble det til en følelse eller en av sansene. Du får jo veldig mange sanser i spill ute i naturen.»*

En annen informant bekrefter at elever lærer bedre gjennom det praktiske ute i frisk luft. Informanten mener slikt praktisk arbeid er et nyttig avbrekk fra undervisning som innebærer mye skjermtid.

Informant 3: *«Jeg har elever, som lærer veldig mye bedre gjennom det praktiske, og gjennom å være ute i frisk luft. De sitter masse foran skjerm, så det har de godt av.»*

4.3.2 utfordringer

Informantene reflekterer også rundt hvilke utfordringer som kan oppstå i friluftslivsundervisningen der de tverrfaglige temaene kommer til uttrykk. Noen utfordringer

blir nevnt av opptil flere informanter, og vi ser dermed at informantene deler noen av refleksjonene med hverandre.

Tidkrevende

Tre av informantene mener friluftslivsundervisningen kan være tidkrevende. Den ene informanten mener friluftslivsundervisningen er mer tidkrevende enn ordinær klasseromsundervisning.

Informant 1: *«Det er også tidkrevende å ta med gjengen ut enn I forhold til å sitte I klasserommet. Dette kommer selvfølgelig litt an på gruppen, men noen grupper er lettere å ha inne I klasserommet I forhold til ute I naturen.»*

To andre informanter peker på at lærerhverdagen kan være tøff. Informanten mener undervisning ute i friluft krever tid og energi, noe som kan være utfordrende for læreren.

Informant 1: *«Det er krevende å få tid til å gjennomføre friluftsliv i en hektisk lærerhverdag.»*

Informant 2: *«En hverdag som lærer kan også være tøff, og det er ikke alle som har tid og energi til å ta med seg trinn eller klassen ut på tur.»*

Nedprioritert

Tre informanter ser på friluftslivsundervisningen som utfordrende på bakgrunn av at emnet ikke blir prioritert på skolen. En informant beskriver at nedprioriteringen skjer blant annet fordi det ikke er nok penger til å reise på tur. Videre mener informanten det kan være vanskelig å ta med seg en klasse ut, og dermed velges bort av mange lærere. Blir ikke emnet friluftsliv prioritert vil det trolig være vanskelig å la de tverrfaglige temaene komme til uttrykk i undervisningen.

Informant 4: *«Jeg tenker det ikke er lagt opp til at friluftsliv skal bli prioritert på skolen. Ikke nok penger til å reise på skitur for eksempel. Så er det ofte mye enklere å bare gjøre ting på skolen. Det er på en måte ikke lagt opp til at det skal være enkelt å ta med seg en klasse ut. Da blir det vanskeligere, og da er det noe vi fort velger bort.»*

To andre informanter mener videre at rammene rundt friluftsliv gjør at faget blir nedprioritert blant mange lærere. Informantene opplever at noen lærere ikke ønsker å bruke tid til forberedelser i forkant av friluftslivsundervisningen, og dermed legger til rette for aktiviteter som de kjenner til.

Informant 2: *«Kollegaer som ikke ønsker å dra på tur kan være en utfordring. Tur er så vidt jeg vet ikke timeplanfestet, så ikke alle kollegaer på mellomtrinnet som ønsker dette.»*

Informant 3: *«Også tror jeg at rammene rundt friluftsliv kan skremme mange lærere. Det er så lett å bare gå for det faste og ta kanonball fordi det er mindre å gjøre i forkant og mindre forberedelser.»*

Mangel på ressurser

Mangel på ressurser trekkes frem som en utfordring blant tre av informantene. To av informantene beskriver voksne på arbeidsplassen som en ressurs, og mener det er en utfordring å ta med elevene bort fra skolen når det ikke er nok voksne til stede sammen med elevene.

Informant 3: *«Altså er friluftsliv avhengig av å være flere voksne hvis det skulle skje et eller annet, særlig hvis en er vekk fra skolen. Så ressurser og tidsbruk tror jeg er de største utfordringene.»*

Informant 4: *«Utfordringer kan dreie seg om voksendekning. At man blir litt få voksne hvis du skal slippe en hel skoleklasse ute i skogen. Ikke alltid lett å få med nok voksne på slike turer da de ofte er opptatt med undervisning.»*

En annen informant mener mangel på utstyr eller midler til å blant annet reise med buss er en utfordring med friluftslivsundervisningen. Mangel på utstyr kan trolig være en utfordring når undervisningen har som mål at de tverrfaglige temaene skal komme til uttrykk. Eksempelvis når skolen mangler utstyr til å lage mat ute i naturen.

Informant 1: *«Også tenker jeg også i forhold til utfordringer, så handler det jo litt om ressurser. Det er mye du kan gjøre som ikke koster penger, men hvis du må ta den bussen, eller hvis du må ha utstyr, så koster det penger.»*

5 Diskusjon

“Hvordan mener kroppsøvlingslærere at de tverrfaglige temaene kan komme til uttrykk i friluftslivsundervisningen på mellomtrinnet?”

Våre resultater viser at kroppsøvlingslærere mener de tverrfaglige temaene kan komme til uttrykk i friluftslivsundervisningen. Bruk av naturen kan fokusere på bærekraftig utvikling ved å lære elevene om sporløs ferdsel og tilberedning av bærekraftig mat. Medbestemmelse er også viktig, hvor elevene blir involvert i planleggingen av friluftsliv og tar egne valg som påvirker deres holdninger overfor naturen. Informantene anser at samarbeid og demokrati kan integreres gjennom samarbeidsaktiviteter, og vektlegger betydningen av mestring i friluftsliv, hvor vurdering og konstruktive tilbakemeldinger kan fremme dette. Friluftsliv kan også bidra til fysisk og psykisk helse, gi et avbrekk fra skolehverdagen og gi glede over å være i naturen. Informantene ser ulike former for aktivitet i naturen som muligheter for tverrfaglig arbeid, og at bruk av nærmiljøet blir sett på som en ressurs i friluftsliv. De reflekterer også over muligheten til å integrere både teoretiske og praktiske fag i undervisningen. Erfaringer knyttet til variert undervisning, aktiv læring og utfordringer ved nedprioritering og manglende ressurser i friluftslivsundervisningen preger også resultatene.

5.1 Tverrfaglige temaer

På spørsmål knyttet til hvordan friluftslivsundervisningen kan rette søkelys på de tverrfaglige temaene, opplever vi at informantene svarer godt og reflektert. Et fellestrekk blant informantenes svar omhandler hvordan bruk av naturen kan rette søkelys på undervisning i bærekraftig utvikling. Bruk av naturen kan ifølge informantene gi elevene kunnskap om hva sporløs ferdsel handler om, i tillegg til å gi mulighet for å tilberede bærekraftig mat. En informant trekker frem den teoretiske kunnskapen om bærekraftig utvikling, mens en annen informant påpeker hvordan elevene tar vare på naturen i praksis. Sporløs ferdsel er en av flere plikter for å ta vare på naturen. Østrem (2021) mener bærekraftig utvikling i friluftsliv handler om å ferdes i og ta vare på naturen på en bærekraftig måte. Om elever forstår viktigheten av å ikke legge igjen søppel eller andre spor etter oss, viser de hensyn til både naturen og dyreliv. Bærekraftig utvikling i emnet friluftsliv innebærer også å utøve miljøbevissthet

(Utdanningsdirektoratet, 2019). Tre av informantene trekker frem bruk av naturressurser som sentralt for å utøve miljøbevissthet i friluftslivsundervisningen. Her nevner informantene blant annet fisking, høsting og bærplukking som muligheter for å ta i bruk naturens ressurser. Elevene kan bruke ressursene til å tilberede og spise bærekraftig mat. Bruk av ressurser i naturen, samt søkelys på sporløs ferdsel er dermed elementer som kan bidra til bærekraftig utvikling i friluftslivsundervisningen.

En informant legger særlig vekt på medbestemmelse i friluftslivsundervisningen. Informanten eksemplifiserer dette ved å gi elevene ulike ansvarsoppgaver, og sørge for at elevene er med i planleggingsprosessen før en kommende friluftslivstur. Medbestemmelse er en viktig faktor for å kartlegge elevenes evner og erfaringer i emnet friluftsliv (Østrem, 2021). Gjennom medbestemmelse vil læreren trolig få innsikt i hvordan elevene ferdes og oppfører seg i naturen. Elevene må på denne måten ta egne valg som påvirker i hvilken grad de har respekt for natur og naturliv. Det kan tenkes at elever også blir motivert av å kunne påvirke egen undervisning, og bidra til fellesskapet. Det kan tenkes at bidraget til og påvirkning av egen undervisning skjer gjennom samarbeid. Fire av seks informanter nevner samarbeid i sammenheng med det tverrfaglige temaet demokrati og medborgerskap. Elevene kan samarbeide i forkant, underveis og i etterkant av undervisningen. Om læreren legger gode rammer for medbestemmelse og samarbeid i friluftslivsundervisningen, kan det trolig bidra til mer variert og meningsfull undervisning for elevene.

I forbindelse med det tverrfaglige temaet folkehelse og livsmestring, trekker samtlige informanter frem mestring som sentralt i friluftslivsundervisningen. Informantene beskriver mestring i emnet friluftsliv ved blant annet å kle seg riktig etter været og tenne bål. For å oppnå mestring kan det dermed tenkes at elevene bør få mulighet til å prøve å feile, uten at lærerne tar for mye styring. En annen faktor som kan påvirke elevenes utvikling og mestringsfølelse, er nyttige vurderingsformer (Brattenborg & Engebretsen, 2013). Som informantene påpeker, kan mestring i friluftsliv dreie seg om å gjøre hensiktsmessige valg. For å gjøre elevene bevisste på sine handlinger kan vurdering i forkant, underveis og i etterkant av undervisning trolig bidra til mestring hos den enkelte elev. Konstruktive tilbakemeldinger og ros når elevene viser fremgang, kan mest sannsynlig bidra til økt innsats.

Et flertall av informantene trekker også frem elevenes fysiske og psykiske helse vedrørende spørsmål knyttet til folkehelse og livsmestring. En informant peker på friluftsliv som en arena der elevene blir introdusert for naturen. En annen informant legger til at elevene samtidig er i bevegelse, noe som er viktig for både den fysiske og psykiske helsen. Dette kan sees i sammenheng med målet for opplæringa. Spesielt kroppsøving skal være en arena for friluftslivsaktiviteter, der målet er å vekke glede over å ferdes i naturen (Meld. St. 18 (2015-2016)). Dermed kan trolig naturen og nærmiljøet bidra positivt til elevenes helse. Friluftsliv kan tenkelig være en arena der elevene får pusterom fra en ellers hektisk skoledag og hverdag. De kan gjøre selvstendige valg og benytte seg av naturens muligheter, som kan være bra for egen helse.

5.2 Muligheter og ressurser

Hvilke muligheter og ressurser informantene ser ved søkelys på de tverrfaglige temaene i friluftslivsundervisningen er mange og varierte. Først og fremst trekker informantene frem ulike former for aktivitet i naturen som en mulighet for å drive med tverrfaglig arbeid. Bålbrenning og undervisning i kart og kompass er eksempler på aktiviteter som flere av informantene nevner. Slike aktiviteter er eksempler på alternative måter å dra undervisningen ut av klasserommet, til mer praktisk undervisning. Senere forskning viser at aktiviteter ute i naturen bidrar positivt til læring (Jordet, 2007; Mygind, 2005; Rickinson et al., 2004). Det kan dermed tenkes at friluftsliv ikke bare praktiseres for å være ute i naturen, men også for å bidra til alternative læringsmetoder. Eksempelvis kan det være undervisning med søkelys på bærekraftig utvikling, om hvilke spor vi etterlater oss i naturen og hvilke regler vi må forholde oss til.

Samtlige informanter beskriver bruk av nærmiljøet som en ressurs i friluftslivsundervisningen. Informantene eksemplifiserer skogen, sjøen og turer til gapahuker som muligheter for å drive med nærmiljøfriluftsliv. Dette er områder som ligger i nær omkrets til informantenes skoler, og kan ifølge flere av informantene være fine destinasjoner for turen. Klima- og miljødepartementet ser nytteverdien med nærmiljøfriluftsliv i likhet med flere av informantene (Meld. St. 18 (2015-2016)). De nevner flere positive sider med friluftsliv i nærmiljøet, blant annet en mer naturlig måte for å drive aktivitet på skolen, samt bevare friluftsliv som en lavterskelaktivitet. Dermed kan det tenkes at bruk av nærmiljøet i

friluftslivsundervisningen kan være en ressurs i kroppsøvningsfaget. Kroppsøvningslærere kan få innsikt i hvilke muligheter nærmiljøet rundt den enkelte skole tilbyr, og deretter tilrettelegge for undervisning med søkelys på de tverrfaglige temaene. Undervisning i nærmiljøet bidrar også til bærekraftig undervisning, i motsetning til undervisning som er avhengig av lengre turer med transport (Fiskum & Husby, 2014).

Fem av informantene i studien reflekterer rundt muligheten for å praktisere flerfaglighet i friluftslivsundervisningen. Informantene utdyper hvordan friluftsliv kan fungere som et verktøy for undervisning i flere fag. Her nevner samtlige informanter hvordan teoretiske fag kan vektlegges i emnet friluftsliv, der undervisningen skiller seg ut fra ordinær klasseromsundervisning. Praktiske fag blir nevnt av fire informanter, der spesielt mat og helse blir trukket frem som et fag det kan rettes søkelys på i friluftslivsundervisningen. Tre av informantene trekker frem uteskole som en ressurs for å praktisere flerfaglighet. Jordet (2007), mener uteskole kan praktiseres som en utedag eller turdag. Uteskole gir også mulighet for kroppsøvningslæreren å tilrettelegge for tverrfaglige undervisningsopplegg. Dermed kan det tenkes at uteskole og emnet friluftsliv kan trekke paralleller, og gir gode muligheter for undervisning med søkelys på de tverrfaglige temaene. Friluftsliv som emne kan dermed være en nyttig ressurs for å flytte undervisningen ut av klasserommet til ute i friluft. For at undervisningen skal følge en rød tråd, er det viktig at undervisning i klasserom og utendørs har en tydelig sammenheng (Jordet, 2007). Samarbeid mellom kollegaer kan tenkelig være en mulighet for å sikre at undervisningen i klasserommet og utendørs bygger på hverandre.

5.3 Informantenes erfaringer

Som vist i **tabell (1)** er det store variasjoner i informantenes erfaring og kompetanse i emnet friluftsliv. Derimot har alle informantene minimum 1,5 års erfaring med friluftsliv i skolen, noe som gjenspeiles i refleksjonene til hver enkelt informant. Informantenes erfaringer fører til en refleksjon rundt hvilke muligheter og utfordringer friluftslivsundervisningen med søkelys på de tverrfaglige temaene gir. Blant annet er rammefaktorer forhold som enten begrenser eller styrker læring i emnet friluftsliv. Rammefaktorer i friluftsliv er de faktorene en kroppsøvningslærer må forholde seg til ved planlegging og gjennomføring av friluftslivsundervisningen (Østrem, 2021). Brattenborg & Engebretsen (2013), nevner blant annet holdninger til faget, klassestørrelser og læreplanen som relevante rammefaktorer for

emnet friluftsliv. Det er ønskelig at kroppsøvlingslæreren er kreativ og ser muligheter i friluftslivsundervisningen. Svarene informanten gir tyder derimot på at emnet friluftsliv både byr på muligheter og utfordringer ved søkelys på de tverrfaglige temaene.

Tre av informantene har gode erfaringer med variert undervisning. De trekker frem muligheten med å variere hvor undervisningen foregår, og hva de bruker av utstyr når de er på tur. Hvilket utstyr som brukes kan tenkelig påvirke hvilke læringsaktiviteter læreren planlegger for. Variasjon mellom ulike læringsaktiviteter er også gunstig for å tilrettelegge undervisningen til hver enkelt elev (Brattenborg & Engebretsen, 2013). Som en informant påpeker kan variasjon i friluftslivsundervisningen bidra til at elevene finner glede i å ferdes i naturen. Variasjon i metodebruk i friluftslivsundervisningen kan også være en mulighet når læreren planlegger for å nå ulike mål (Lyngsnes & Rismark, 2014). Det kan tenkes at målene en kroppsøvlingslærer har for sin undervisning, retter søkelys på de tverrfaglige temaene. Ulike mål der elevene får innsikt i hva de tverrfaglige temaene handler om, og en variert undervisning som bidrar til at elevene stadig lærer og tester nye ting.

Tre ulike informanter ser på friluftslivsundervisningen som en mulighet for å drive med aktiv læring. Spesielt en informant peker på læring gjennom å praktisere og erfare som en mulighet for å oppnå læring. Det kan tenkes at aktiv læring kan rette søkelys på de tverrfaglige temaene. Aktiv læring understreker at friluftsliv ikke bare trenger å dreie seg om å ferdes i naturen, men kan også ta utgangspunkt i ulike læringsmål. En mulighet for å praktisere aktiv læring i friluftslivsundervisningen, kan være å gi elevene ansvar i planleggingsfasen. Det kan blant annet dreie seg om planlegging av ulike sikkerhetstiltak som er relevante når vi driver med aktiviteter i naturen. Med god kompetanse og videreformidling fra læreren, kan det tenkes at elevene kan ta del i planleggingen (Jakobsen & Pulli, 2021). Ved slik bruk av aktiv læring i friluftslivsundervisningen vil det tverrfaglige temaet demokrati og medborgerskap bli inkludert.

Enkelte informanter trekker også frem ulike utfordringer med undervisning i emnet friluftsliv. En informant mener at friluftslivsfaget til stadig blir nedprioritert i skolen. Bakgrunnen for nedprioriteringen kan ifølge informanten dreie seg om penger eller utfordringer med å ta med hele klasser ut i naturen. Nedprioriteringen informanten beskriver er i tråd med en tidligere undersøkelse, som rapporterer om kun 5-6 dager i året med friluftsliv på mellomtrinnet (Leirhaug & Arnesen, 2016). Det er tenkelig at et slikt omfang av friluftsliv i løpet av et år vil skape utfordringer for kroppsøvingslæreren. Kroppsøvingslæreren vil trolig streve med å la de tverrfaglige temaene komme til uttrykk i friluftslivsundervisningen, når omfanget er så lite.

En annen utfordring tre av informantene trekker frem er mangel på ressurser. Her beskriver informantene både voksne på arbeidsplassen og utstyr til undervisningen som ressurser det kan være mangel på. Slike utfordringer vil trolig gi begrensninger for utøvelse av friluftslivsundervisning. Hvis en kroppsøvingslærer ønsker å rette søkelys på de tverrfaglige temaene, er det trolig en utfordring om læreren ikke har nødvendig utstyr for å gjennomføre dette. Det kan blant annet være utstyr til matlaging, kart og kompass eller utstyr til håndarbeid som begrenser mulighetene for å drive med friluftslivsundervisning. Hva slags utstyr en kroppsøvingslærer har til rådighet, vil trolig variere på hver enkelt skole. Skolene har ulik tradisjon for gjennomføring av friluftslivsundervisning, og hvilke ressurser de tar i bruk (Engelsen, 2014). Disse forholdene vil trolig påvirke i hvilken grad kroppsøvingslæreren kan tilrettelegge for de tverrfaglige temaene i friluftslivsundervisningen. De skolene som har lite ressurser for å gjennomføre læringsrik undervisning i friluftsliv, vil dermed trolig by på utfordringer hos kroppsøvingslæreren.

5.4 Metodisk diskusjon

Etiske retningslinjer diskuteres ofte av forskere, og det er særlig fire områder som er viktige for å gjennomføre et forskningsprosjekt: *Fortrolighet, informert samtykke, forskerens rolle og konsekvenser* (Kvale & Brinkmann, 2015). For å opptre på en fortrolig måte, så har vi vært opptatt av at deltakerne vet hvilke data som skal brukes og hvordan de vil bli presentert. Private data har blitt anonymisert og det skal ikke være mulig å identifisere hvem som har deltatt i studien. I tillegg har vi opplyst informantene om at deres privatliv vil bli ivaretatt og at vi etterstreber å behandle deres sensitive opplysninger med alvor. I forkant av alle

intervjuene vil vi sende ut et skriv med informert samtykke, slik at vi sikrer at informantene deltar frivillig. Vi har også reflektert rundt hvilke konsekvenser det kan ha for informantene å delta i studien vår, og vi har kommet frem til at disse er ubetydelige. Til slutt vil det også være nødvendig at vi tar rollen som forsker seriøst, og at de etiske beslutningene som tas i det kvalitative arbeidet er gjennomtenkte (Kvale & Brinkmann, 2015).

Ved gjennomføringen av våre forskningsintervju, var det viktig at vi tok stilling til både de moralske og de etiske spørsmålene som kunne oppstå. De etiske spørsmålene er ikke kun knyttet opp mot intervjuene, men det inngår også i de andre fasene ved gjennomføring av et kvalitativt intervju (Kvale & Brinkmann, 2015). Det vil derfor være svært viktig at de etiske forholdene rundt særlig intervjuobjektene tas på alvor, og at de etiske retningslinjene samtidig ivaretas. De etiske problemene har ofte utspring i det komplekse forholdet mellom å skulle utforske menneskers privatliv og legge beskrivelsene ut i det offentlige (Birch et al., 2002). Intervjuobjektens privatliv skal derfor respekteres og det er viktig at deres rolle i forskningsarbeidet ivaretas fra start til slutt. Gjennomføringen av intervjuene ble derfor gjennomført med respekt ovenfor intervjuobjektene, og vi gikk aldri inn på temaer som ikke var relevante for studien.

Utvalget i denne studien er nøye utvalgt, og vi har forsøkt å finne deltakere som representerer begge kjønn, ulik alder og erfaring fra feltet, slik at alle har noe spesielt å tilføre studien (Aubert, 2017). Informantene består av tre kroppsøvingslærere av hvert kjønn, og alle har ulik erfaring. To av informantene er tilnærmet nyutdannede (1,5 års erfaring), mens den med lengst erfaring har opparbeidet seg 23 år som lærer i kroppsøvingsfeltet. To av lærerne underviser også i valgfaget friluftsliv på ungdomsskolen, som også er med på å bidra til en bred erfaring innenfor friluftslivsutøvelse i kroppsøving. Informantenes ulike og komplekse erfaring er med på å styrke studiens troverdighet, og det bidrar til at ulike sider av friluftsliv og de tverrfaglige temaene belyses på en rik måte. For å besvare studiens problemstilling best mulig, så er det interessant å høre fra både nyutdannede og etablerte lærere, for å kunne sammenligne praksisen deres omkring bruken av de tverrfaglige temaene i friluftsliv.

Under intervjuene fokuserte vi på at intervjuguiden skulle benyttes slavisk, slik at vi unngikk spørsmål som intervjuobjektene ikke var forberedt på, og for at det skulle være forutsigbart i forhold til hva de ble spurt om. Sett i etterkant burde vi løsrevet oss litt fra intervjuguiden og grepet bedre fatt i de interessante svarene som ble gitt av informantene. På denne måten kunne vi fått enda bedre svar på for eksempel hvordan informantene tilrettelegger for medbestemmelse og tverrfaglige temaer i undervisningen. Ved å løsrive oss fra manuset og intervjuets plan, så er det en mulighet for at datamaterialet hadde sett annerledes ut. Det ville også blitt mer naturlig å bringe inn temaer for informanten som vi ikke hadde tenkt på, noe det semistrukturerte intervjuet fungerer bra på (Postholm & Jacobsen, 2018).

Et viktig valg som ble gjort underveis i studien, var at selve temaet for oppgaven ble endret. Først handlet studien om *friluftsliv i en dobbelttime med kroppsøving*, før vi endret problemstillingen til den nåværende. Denne endringen ble gjort på bakgrunn av at datamaterialet vi satt på etter at intervjuene var gjennomført var mangelfullt i forhold til dette temaet. Mye av årsaken til at vi fikk store mengder data om de tverrfaglige temaene var fordi vi hadde et eget hovedspørsmål, i intervjuguiden, som handlet om de tverrfaglige temaene. Ved oppstarten av analysen leste vi gjennom datamaterialet systematisk, og vurderte i hvilken grad dataene var relevant for å svare på studiens problemstilling (Malterud, 2012). Vi oppdaget da at datamaterialet var mer relevant for en oppgave om de tverrfaglige temaene, ut ifra de svarene vi hadde fått fra informantene. Dette var også et tema vi hadde til vurdering, tidlig i oppstartsfasen som tema for vår oppgave, men som da ble vraket. Valget om å ta med spørsmålene om de tverrfaglige temaene i intervjuguiden var begrunnet med at vi mente dette var relevant for den tidligere problemstillingen som også handlet om friluftslivsundervisning.

Sett i etterkant har retningsendringen for forskningen vår hatt mye å si for studien. Endringen bidro til at problemstillingen ble annerledes, samtidig som den bidro til at vi brukte andre deler av datamaterialet enn vi hadde tenkt. Ideelt sett hadde vi endret intervjuguiden før intervjuene, slik at den hadde inneholdt flere spørsmål om de tverrfaglige temaene. Dette kunne potensielt ha åpnet opp for muligheten til å samle inn et større og mer omfattende datamateriale. Videre kunne dette ha påvirket det nåværende resultatet og det er ikke sikkert at studiens konklusjon hadde blitt den samme. Vi oppfattet at de tverrfaglige temaene var et emne som engasjerte og interesserte informantene, noe en god problemstilling skal gjøre

(Postholm & Jacobsen, 2018). Det er derfor fornuftig å tenke at retningsendringen både stod i samsvar med datamaterialet og informantenes engasjement.

I forkant av innsamlingen av datamaterialet, gjorde vi et valg om å dele oss for å utføre intervjuene. Dette var fordi det var store geografiske avstander mellom de ulike personene vi skulle intervjuer og fordi vi slet med å finne tid til at vi begge skulle klare å være til stede under intervjuene. I studien har vi derfor utført tre intervjuer hver og vi har ikke fått muligheten til å overvære hverandres intervjuer. Om begge hadde vært til stede og gjennomført intervjuene, så er det en viss mulighet for at intervjuene og datamaterialet kunne sett noe annerledes ut, og at kunnskapen som ble til i intervjuet hadde blitt konstruert på en annen måte (Postholm & Jacobsen, 2018). Men vi mener at dette kun ville vært små justeringer på oppfølgingsspørsmålene, og at dette i svært liten grad påvirker studien. Det er også viktig å påpeke at informantene for våre intervjuer ble rekruttert personlig av oss. Dette ble gjort for å fremme en naturlig og uanstrengt dialog for informantene. Imidlertid er det mulig at denne tilnærmingen kan ha introdusert noe forutinntatthet i respondentenes svar. Det er mulig at informantene, i stedet for å uttrykke sine sanne meninger, har svart i samsvar med det de antok at vi forventet. Dette kan ha resultert i at deler av det samlede datamaterialet som ble hentet fra intervjuene fremstår som mindre kontroversielt.

6 Konklusjon

Studien viser at kroppsøvlingslærere anser friluftslivsundervisningen som en velegnet arena for å integrere tverrfaglige temaer. Lærerne mener de tverrfaglige temaene har stort potensial for å berike undervisningen og gi elever nyttig kunnskap og praktisk erfaring. Særlig viktig virker det å bruke naturen for å rette søkelys på undervisning i bærekraftig utvikling og sporløs ferdsel, noe som også bidrar til økt miljøbevissthet hos elevene. Svarene i studien uttrykker også at samarbeid og medborgerskap kan forbedres gjennom medbestemmelse i undervisningsprosessen. Friluftsliv kan både forbedre den fysiske og psykiske helsen, gi en nødvendig pause fra skolehverdagen, skape glede ved å være i naturen og bidra til mestring for elevene.

Informantene fremhever viktigheten av å bruke nærmiljøet som en ressurs i friluftslivsundervisningen for å praktisere flerfaglighet og alternative læringsmetoder. Det understrekes også at kroppsøvlingslærere er kreative og ser mulighetene som friluftslivsundervisningen kan tilby, samtidig som de tar hensyn til relevante rammefaktorer. Dermed konkluderer vi med at friluftslivsundervisning med fokus på tverrfaglige temaer har et stort potensial for å berike kroppsøvlingsundervisningen, og gi en mer praktisk og elevsentrert tilnærming til læring.

6.1 Videre perspektiv

Prosessen rundt arbeidet med denne masteroppgaven har gitt oss relevant og nyttig erfaring som forskere. Etter analysearbeidet og evaluering av denne studien, er det flere mulige retninger det hadde vært interessant å undersøke. Videre studier kunne fokusert på de langsiktige effektene av friluftslivsundervisning, og vi mener følgende spørsmål hadde vært aktuelt å arbeide med: *Hvordan påvirker friluftslivsundervisningen elevenes holdninger til naturen, bærekraftig utvikling og fysisk aktivitet?*

Ved å utforske dette problemområdet videre, vil vi være i stand til å forbedre forståelsen av hvordan vi best kan integrere friluftslivsundervisning i skolens pensum og bidra til en mer tverrfaglig, relevant og engasjerende læringsutvikling for alle elevene.

Referanser

Abelsen, K., Arnesen, T. E. & Leirhaug, P. E. (2018). *Friluftsliv i morgendagens skole—lite nytt under solen*. Norsk friluftsliv—Forskning i friluft 2018, 39-51.

Annerstedt, C. (2008). Physical education in Scandinavia with a focus in Sweden: A comparative perspective. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 13(4), 303–318

Aubert, V. (2017). *Hva er metode?* I O. Dalland, *Metode og oppgaveskriving* (6. utg., s. 51-61). Gyldendal Akademisk.

Bentsen, P., Andkjær, S. & Ejbye-Ernst, N. (2009). *Friluftsliv: natur, samfund og pædagogik* (p. 218). Munksgaard. Danmark.

Birch, M., Miller, T., Mauthner, M. L. & Jessop, J. (2002). *Ethics in qualitative research*. London: Sage.

Bjørndal, B. & Lieberg, S. (1978) *Nye veier i didaktikken?: en innføring i didaktiske emner og begreper*. Aschehoug.

Brattenborg, S. & Engebretsen, B. (2013). *Innføring i kroppsøvingsdidaktikk* (3.utg.). Cappelen Damm Akademisk.

Engelsen, M. B. (2014). *Hvorfor nedprioriteres friluftslivsundervisning i kroppsøvingfaget?: en kvalitativ studie om kroppsøvingslæreres begrunnelser for nedprioritering av undervisning på hovedområdet Friluftsliv i kroppsøvingfaget* (Masteroppgave). Høgskulen på Vestlandet/Norges idrettshøgskole.

Faarlund, N. (2003). *Friluftsliv. Hva – hvorfor – hvordan*. Kompendium Nr. 32 ved NIH, Utgave 1. ISBN NR 82-502-0077-2.

Fiskum, T. A. & Husby, J. A. (Red.) (2014). *Uteskoledidaktikk: ta fagene med ut*. Cappelen Damm Akademisk.

Glaser, B. G. & Strauss, A. L. (1967). *The discovery of grounded theory : strategies for qualitative research*. Aldine de Gruyter.

Hallås, B. O., Aadland, E. K. & Lund, T. (2019). *Oppfatninger av natur i planverkene for kroppsøving og mat og helse i femårige grunnskolelærerutdanninger*. Acta Didactica Norge, 13(1), Art. 8, 22 sider.

Haslestad, K. A. (2002). *På leting etter friluftsliv i grunnskolens læreplaner*. Norsk pedagogisk tidsskrift, 86(04), 251-262.

Haslestad, K. A. (2000). *På leting etter hva friluftsliv egentlig er*. Fagartikkel til pedagogikk hovedfag (PED341). <https://www.naturliv.no/haslestad/oppgave.pdf>

Hiim, H. & Hippe, E. (2006). *Praksisveiledning i lærerutdanningen. En didaktisk veiledningsstrategi*. Gyldendal Akademisk.

Holth, A. L. (2018). *Fylkeskommunal planlegging og tilrettelegging for friluftsliv i nærmiljøet – en nasjonal kartleggingsstudie*. Fakultet for Landskap og samfunn. <http://hdl.handle.net/11250/2505837>

Jacobsen, D. I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser?: Innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (3. utg.). Cappelen Damm Akademisk.

Jakhelln, L. E. (2021). *Dette er sporløs ferdsel*. Norsk friluftsliv.

<https://norskfriluftsliv.no/hva-er-sporlos-ferdsel/>

Jakobsen, A. M. & Pulli, K. K. (2021). *Sikkerhet i nærmiljøfriluftsliv*. I K. Østrem (Red.), *Nærmiljøfriluftsliv i skolen* (s. 274-297). Cappelen Damm Akademisk.

Jordet, A. N. (1998). *Nærmiljøet som klasserom: uteskole i teori og praksis*. Cappelen Akademisk Forlag.

Jordet, A. N. (2007). «*Nærmiljøet som klasserom*»: en undersøkelse om uteskolens didaktikk i et danningsteoretisk og erfaringspedagogisk perspektiv. (Doktoravhandling). Universitetet i Oslo.

Jordet, A. N. (2010). *Klasserommet utenfor: tilpasset opplæring i et utvidet læringsrom*. Cappelen Damm Akademisk.

Kirke- og undervisningsdepartementet. (1974). *Mønsterplan for grunnskolen*. Oslo: Kirke- og undervisningsdepartementet.

Kunnskapsdepartementet. (2006). *Læreplanverket for kunnskapsløftet*. Oslo: Utdanningsdirektoratet.

Kunnskapsdepartementet. (2017). *Overordnet del - tverrfaglige temaer*. Fastsatt som forskrift ved kongelig resolusjon. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020.

<https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/prinsipper-for-laring-utvikling-og-danning/tverrfaglige-temaer/>

Kvale, Brinkmann, S., Anderssen, T. M. & Rygge, J. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg., p. 381). Gyldendal Akademisk.

Leirhaug, P. E., & K. Klepsvik. (2009). «*Har skulen snudd ryggen til naturen.*» *Nokre resultat frå og refleksjonar i etterkant av ei undersøking om uteskule og friluftsliv i skulen blant grunnskulelærarar i Hordaland og Sogn og Fjordane* (s. 175-182). *Rapport fra Forskning i friluft*.

Leirhaug, P. E. & Arnesen, T. E. (2016). *Friluftsliv - et hovedområde i kroppsøvingfaget*. I A. Horgen, M. L. Fasting, T. Lundhaug, L. I. Magnussen & K. Østrem. *Ute!: Friluftsliv - pedagogiske, historiske og sosiologiske perspektiver* (s. 129-152). Fagbokforlaget.

Lyngsnes, K. M. & Rismark, M. (2014). *Didaktisk arbeid* (3. utg.). Gyldendal Akademisk.

Malterud, K. (2012). *Systematic text condensation: A strategy for qualitative analysis*. *Scandinavian Journal of Public Health*, 40(8), 795-805.

Meld. St. 18 (2015-2016). *Friluftsliv. Natur som kilde til helse og livskvalitet*. Klima- og miljødepartementet.

Munter, W. (2017). *3x3 Lawinen, Risikomanagement im wintersport*. Athesia Tappeiner Verlag.

Mygind, E. (Ed.). (2005). *Udeundervisning i folkeskolen: et casestudie om en naturklasse på Rødkilde Skole og virkningerne af en ugentlig obligatorisk naturdag på yngste klassetrin i perioden 2000-2003*. Museum Tusulanum Press.

Nansen, F., Greve, M. & Nansen, O. (1962). Verker: *Eventyrlyst: artikler og taler* (Rev. utg. ved Marit Greve & Odd Nansen., p. 233). Aschehoug.

Postholm, M. B. & Jacobsen, D. I. (2018). *Forskningsmetode for masterstudenter i lærerutdanningen* (p. 300). Cappelen Damm Akademisk.

Remmen, K. B. & Iversen, E. (2022). *A scoping review of research on school-based outdoor education in the Nordic countries*. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 1-19.

Rickinson, M., Dillon, J., Teamey, K., Morris, M., Choi, M. Y., Sanders, D. & Benefield, P. (2004). *A review of research on outdoor learning*. National Foundation for Educational Research and King's College London. Field Studies Council.

Sandseter, E. B. H. & Lysklett, O. B. (2018). *Outdoor education in the Nordic region*. *International handbook of early childhood education*, s. 889-906.

Solemdal, L. (2019). *Mat og bærekraft - matproduksjon og kosthold i et bærekraftperspektiv*. Norsøk rapport.

https://orgprints.org/id/eprint/36468/1/NORS%C3%98K%20RAPPORT_11_2019_Mat%20og%20b%C3%A6rekraft.pdf

Tordsson, B. (2014). *Perspektiv på friluftslivets pædagogik* (2. utg.). BoD–Books on Demand.

Utdanningsdirektoratet. (2020, 9. juni). *Hva er tverrfaglige temaer?* Hentet fra:
<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/stotte/hva-er-tverrfaglige-temaer/>

Wollcott, H. F. (2008). *Ethnography - a way of seeing* (2. utg.). Lanham: AltaMira Press.

Østrem, K. (Red.). (2021). *Nærmiljøfriluftsliv i skolen*. Cappelen Damm Akademisk.

Vedlegg

Vedlegg 1: Godkjenning fra NSD (SIKT)

Vedlegg 2: Samtykkeskjema

Vedlegg 3: Intervjuguide

Vedlegg 4: Eksempel transkribert intervju

Vedlegg 1: Godkjenning fra NSD (SIKT)

Meldeskjema / "Hva er friluftsliv i en dobbelttime med gym på mellomtrinnet?" -Masterstudie av Mat... / Vurdering

Vurdering av behandling av personopplysninger

 Skriv ut

 14.11.2022 ▾

Referansenummer

918967

Vurderingstype

Standard

Dato

14.11.2022

Prosjekttittel

"Hva er friluftsliv i en dobbelttime med gym på mellomtrinnet?" -Masterstudie av Mathias og Fredrik

Behandlingsansvarlig institusjon

Universitetet i Agder / Avdeling for lærerutdanning

Prosjektansvarlig

Ketil Østrem

Student

Mathias Skarpeid Borø

Prosjektperiode

01.11.2022 - 01.07.2023

Kategorier personopplysninger

Alminnelige

Lovlig grunnlag

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 01.07.2023.

[Meldeskjema](#)

Kommentar**OM VURDERINGEN**

Personverntjenester har en avtale med institusjonen du forsker eller studerer ved. Denne avtalen innebærer at vi skal gi deg råd slik at behandlingen av personopplysninger i prosjektet ditt er lovlig etter personvernregelverket.

Personverntjenester har nå vurdert den planlagte behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at behandlingen er lovlig, hvis den gjennomføres slik den er beskrevet i meldeskjemaet med dialog og vedlegg.

VIKTIG INFORMASJON TIL DEG

Du må lagre, sende og sikre dataene i tråd med retningslinjene til din institusjon. Dette betyr at du må bruke leverandører for spørreskjema, skylagring, videosamtale o.l. som institusjonen din har avtale med. Vi gir generelle råd rundt dette, men det er institusjonens egne retningslinjer for informasjonssikkerhet som gjelder.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til den datoen som er oppgitt i meldeskjemaet.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

Personverntjenester vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), og dataportabilitet (art. 20).

Personverntjenester vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

Ved bruk av databehandler (spørreskjemaløyper, skylagring eller videosamtale) må behandlingen oppfylle kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29. Bruk leverandører som din institusjon har avtale med.

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til oss ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde: <https://www.nsd.no/personverntjenester/fyll-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema>

Du må vente på svar fra oss før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Personverntjenester vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

b6515db63

Vil du delta i forskningsprosjektet:

”Hva er friluftsliv i en dobbeltime med kroppsøving på mellomtrinnet”?

Kjære deltaker!

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke hvordan friluftsliv blir praktisert på mellomtrinnet. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med forskningsprosjektet er å se på hvordan friluftsliv blir praktisert på mellomtrinnet gjennom kroppsøvingfaget. Prosjektet ønsker også å belyse hvordan friluftsliv som verktøy kan bidra til at de tverrfaglige temaene kommer til syne i kroppsøvingfaget. Et forskningsspørsmål som skal analyseres er hva fenomenet *friluftsliv* dreier seg om, hva som er og hva som eventuelt ikke er friluftsliv. Intensjonen er å få økt kunnskap om friluftsliv og hvordan friluftsliv kan bli praktisert i en dobbeltime med gym på mellomtrinnet. Prosjektet er en mastergradsoppgave for kroppsøvingslærere ved Universitetet i Agder.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Faglig ansvarlig for prosjektet er førstelektor Ketil Østrem og professor Elling Tufte Bere ved Universitetet i Agder. Ansvarlig for gjennomføring og behandling av informasjon som kommer inn er masterstudentene i kroppsøving Mathias Skarpeid Borø og Fredrik Lervik.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

I prosjektet ønsker vi et bredt spekter av utdannede kroppsøvingslærere på mellomtrinnet i Agder-området i forhold til alder, kjønn, yrkeskarriere og utdanning. Det er mellom 5-7 personer som får henvendelser om å delta i dette prosjektet, basert på erfaring og kompetanse innenfor friluftslivsundervisning. Du er kontaktet på bakgrunn av nettverket til de faglige ansvarlige for prosjektet.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du oppgir noen opplysninger om deg i et intervju. Det vil være opplysninger om alder, kjønn og arbeidserfaring. Vi tar lydopptak og notater fra intervjuet, der du som deltaker vil reflektere og svare på spørsmål knyttet til friluftsliv og bruk av dette i kroppsøvingsundervisningen på mellomtrinnet. Selve intervjuet vil vare i omtrent 30 minutter, og ønskes gjennomført i løpet av desember/januar. Vi som er

ansvarlige for gjennomføring og behandling av data er fleksible i forhold til tidspunkt for intervjuet. Opptaket av intervjuet vil bli transkribert og anonymisert, og vil til enhver tid bli oppbevart i tråd med NSDs retningslinjer. Etter prosjektslutt i juni 2023 vil intervjuet bli slettet.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du oppgir noen opplysninger om deg i et intervju. Det vil være opplysninger om alder, kjønn og arbeidserfaring. Vi tar lydopptak og notater fra intervjuet, der du som deltaker vil reflektere og svare på spørsmål knyttet til friluftsliv og bruk av dette i kroppsøvningsundervisningen på mellomtrinnet. Selve intervjuet vil vare i omtrent 30 minutter, og ønskes gjennomført i løpet av oktober/november. Vi som er ansvarlige for gjennomføring og behandling av data er fleksible i forhold til tidspunkt for intervjuet. Opptaket av intervjuet vil bli transkribert og anonymisert, og vil til enhver tid bli oppbevart i tråd med NSDs retningslinjer. Etter prosjektslutt i juni 2023 vil intervjuet bli slettet.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrevet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Det er kun masterstudentene Mathias Skarpeid Borø og Fredrik Lervik, i tillegg til faglig ansvarlige Ketil Østrem og Elling Tufte Bere som vil ha tilgang til informasjonen.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes i løpet av juni 2023 (når oppgaven blir godkjent). Etter prosjektslutt vil datamaterialet med dine personopplysninger bli slettet. Lydopptak vil også bli slettet etter prosjektet, og vil ikke kunne bli gjenbrukt til ny forskning.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke. På oppdrag fra Universitetet i Agder har personverntjenester vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Faglig ansvarlig Ketil Østrem (ketil.ostrem@uia.no).
- Prosjektansvarlige Mathias Skarpeid Borø (mathiasboro@hotmail.com/46919964) og Fredrik Lervik (fredrik.lervik@gmail.com/91803584).
- Vårt personvernombud ved UiA: Johanne Warberg Lavold (johanne.lavold@uia.no/38141328)

Hvis du har spørsmål knyttet til Personverntjenester sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- Personverntjenester på epost (personverntjenester@sikt.no) eller på telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen

Mathias Skarpeid Borø og Fredrik Lervik

(Masterstudenter i kroppsøving ved Universitetet i Agder)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «*hva er friluftsliv i en dobbelttime med gym på mellomtrinnet*», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i (intervju)

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Intervjuguide: *Hva er friluftsliv i en dobbeltime med kroppsøving på mellomtrinnet?*

Planen for intervju:

- Intervjuet vil vare i omtrent 30 minutter.
- I denne intervjuformen vil du kunne svare åpent på spørsmålene og snakke fritt.
- Vi er ute etter dine erfaringer, opplevelser og fortellinger.
- Alle opplevelser og erfaringer er like viktige.

Spørsmål til kroppsøvingslærer

Bakgrunn til intervjuobjektet

- Først, hvor gammel er du og hvor mange års erfaring har du som kroppsøvingslærer?
- Hvordan ser din kroppsøvingutdanning ut?
- (Har du studert kroppsøving på høyskole eller universitet, og hvor mange studiepoeng i dette emnet innehar du?)
- Hvordan ble det undervist i friluftsliv i din utdanning?

Hva er friluftsliv for deg?

- Hvor mener du friluftsliv i skolesammenheng kan utføres?
- Hvilke aktiviteter tenker du på når du hører ordet friluftsliv?
- Tenker du det kan være mulig å gjennomføre et friluftsliv opplegg i en gymsal, i så fall hvordan?
- Hvilke muligheter ser du i din skoles nærområde for å drive friluftsliv?

Kan du beskrive din siste dobbeltime med friluftsliv i kroppsøvingsfaget. Hva gjorde du?

- Hvis du ikke har gjennomført en slik dobbeltime tidligere, hvordan tenker du denne dobbeltimen eventuelt kunne sett ut?

- Hvor ville du gjennomført denne dobbelttimen?
- Hvilke muligheter ser du knyttet til friluftsliv i en dobbeltime med kroppsøving?
- Hvilke utfordringer ser du knyttet til friluftsliv i en dobbeltime med kroppsøving?
- Hvordan mener du friluftsliv bør undervises på mellomtrinnet?

Hvordan kan de tverrfaglige temaene komme til uttrykk i friluftslivsundervisningen? (overordnede del i den nye læreplanen)

- Folkehelse og livsmestring?
- Demokrati og medborgerskap?
- Bærekraftig utvikling?

Hvordan kunne friluftsliv blitt brukt som et verktøy/ressurs i undervisningen til de andre fagene på skolen?

- Hvordan kunne friluftsliv vært en ressurs i de praktiske fagene på skolen?
- Hvordan kunne friluftsliv vært en ressurs i de teoretiske fagene på skolen?
- Er det forskjell på læring i natur og læring i klasserommet? Hvis ja, på hvilken måte?

Til slutt:

- Er det noe du sitter inn med angående friluftsliv som du vil tilføye? (Erfaringer, tips og opplevelser?)
- Takk for at du tok deg tid!

Intervju 2

Intervjuer

Først vil vi gjerne vite mer om bakgrunnen til informant 2, så hvor gammel er du og hvor lang erfaring har du som kroppsøvingslærer?

Informant 2

Ja, ble 28 i sommer. Erfaring som kroppsøvingslærer har jeg hatt siden jeg begynte å jobbe på denne skolen. Her begynte jeg i 2018, så nå er jeg inne i mitt femte år med kroppsøving. Ja, faktisk.

Intervjuer

Hvordan ser din kroppsøvings utdanning ut da?

Informant 2

60 studiepoeng i kroppsøving på glu og mens jeg gikk på glu så hadde jeg utefag. Dette var for de som gikk kroppsøving, naturfag for barnehagelærere og første til fjerde trinn.

Informant 2

Naturfagsbiten i kurset var for de som gikk første til fjerde trinn, men den er like relevant på mellomtrinnet. Så skrev jeg bacheloren min også i kroppsøving, for jeg gikk på glu før det var 5 årlig studie. Det var 4 årlig og da må du velge tema og skrive en bacheloroppgave. Så da skrev jeg i kroppsøving. Da undersøkte jeg om det er de elevene som er flinkest i gym som har høyest sosial status i klassen. Så da tok jeg litt sånn motoriske tester. Hadde også spørreundersøkelse i klassen. Det var egentlig en ganske interessant og gøy bacheloroppgave å skrive.

Intervjuer

Hva er friluftsliv for deg, og hva forbinder du med friluftsliv?

Informant 2

For meg handler det bare om å komme seg ut i naturen, og der kan man gjøre så mangt. Friluftsliv, jakt og fiske. Nå er ikke jeg den som driver mest med sånt, men altså bare det å gå tur. Ski tenker jeg også er friluftsliv. Jeg er for så vidt ganske glad i friluftsliv. Altså løpe i skogen og rett og slett bare det å drive lystbetont aktivitet i naturen. Hvor man på en måte ikke er påtvunget noe, men gjør det bare fordi en trives med det. Kan være jakt, fiske, gåtur og skitur. Føler jeg får mer igjen for gåtur og skitur.

Intervjuer

Hvor tenker du friluftsliv kan utføres i skolesammenheng?

Informant 2

Det er jo først og fremst ute. Jeg tenker de fleste skoler har et svært areal som kan brukes til både utegym og til tur. Jeg opplever at mange skoler har gode og tilstrekkelige ute fasiliteter for å drive med både kroppsøving og friluftsliv. Så jeg tenker primært ute i skolens nærområde, ja.

Intervjuer

Hvilke aktiviteter er det du tenker på når du hører ordet friluftsliv?

Informant 2

Sånn helt enkelt så tenker jeg at for de yngste kan det være bom 50, lek, gjemsel, politi og røver. Jeg tenker klatring i trær. For eldre elever kan leirskole bidra til friluftsliv. Jeg har vært på leirskole med syvende klasse, der de fikk mulighet til å sette garn, lese kart og kompass til kano bingo. Gårds besøk og fjellvandring. Snakke om høydeforskjeller og himmelretninger. En får gjort mye på en leirskole. Det er jo også en gård i området ved skolen. I friluftsliv kan vi også snakke om allemannsretten. Det har man gjort både i småskolen og på mellomtrinnet. Hvor kan vi gå, når har vi lov til å ha bål? Så det er mange plasser i nærområdet vi kan bruke. Det må ikke være skog, men det er jo gjerne kjekkest.

Intervjuer

Vi lurer på om du tenker det kan være mulig å gjennomføre et friluftslivs opplegg i en gymsal og i så fall hvordan det kunne sett ut?

Informant 2

Ja jeg hadde det med sjette klasse for to år siden. Vi hadde først litt forberedelse til orientering der vi lærte om kart. Underviste i gymsalen der vi satt på tribunen med kart. Prøvde å peke på noe og holde kompasset i riktig retning i forhold til kartet. Det var rett og slett en introduksjon til orientering der vi i neste time dro ut og orienterte oss etter poster som var lagt ut i skolens nærområde. Gikk altså gjennom teoribiten til orientering inne i klasserommet.

Informant 2

Husker jeg også hadde noe sånt på kroppsøvingen på glu. Det var en memory variant der du skulle hente kort, der det for eksempel var bilde av en høydekurve som da skulle plasseres i riktig bunke. Det tenker jeg går inn under friluftsliv. Ja, det er nok det mest sånn konkrete. Så kan også bom 50, mørkegjemsel og lekpregede friluftslivleker gjennomføres i gymsal. Opplever at elevene synes det er gøy. Jeg driver ikke med jakt og fiske inne i gymsalen, men heller lekpreget friluftsliv. Men introduksjon til orientering er nok det mest konkrete jeg har gjort på mellomtrinnet i en gymsal. Gå gjennom kart og kompass, rett og slett.

Intervjuer

Synes du slik undervisning fungerer bedre i klasserommet, eller var det nyttig å gjennomføre i gymsal?

Informant 2

Hadde nok vært lettere i gymsal, men jeg tenkte det kunne prøves ut i starten av en kroppsøvingstime, og opplevde at det fungerte bra.

Intervjuer

Kan du beskrive din siste dobbeltime med friluftsliv, hva du gjorde og hvordan det fungerte?

Informant 2

Sist gang jeg hadde friluftsliv var en turdag på småtrinnet. Der har de turdager hver tirsdag som går inn under kroppsøving. Samlet de først i klasserommet og pratet om ting vi skulle se etter når vi er på tur. Viste dem ulike typer kongler og snakker litt om dem. Pratet også litt om hvordan vi kler oss når det er kaldt ute. Det tenker jeg går inn under friluftsliv. Tok også med meg ett par elever i forkant for å gjøre bålet klart til grilling. Da pratet vi litt om hvordan ett bål bør se ut. Litt smått i bunnen, og større kubber etter hvert. Synes også båltenning går under friluftsliv.

Informant 2

Tenker også at det er fint å tilrettelegge for frilek i småskolen. Ikke mye jeg trenger å gjøre for at elevene skal bli aktivisert. Vi voksne går dermed mest rundt og passer på og veileder.

På mellomtrinnet hadde vi også turdager, men ikke like mye. En ting jeg gjorde da var å utforske ulike typer sopp. Spiselige og ikke spiselige sopper. Deretter grillet vi og spiste de spiselige soppene. Handler om å ta med seg det man gjør i naturfagsøktene ut. Tidligere i pandemitiden ble vi også tvunget til å være mer ute, og besøkte blant annet gårder i nærområdet. Her gjennomførte vi ulike poster med søkelys på det tverrfaglige. Tar med oss noe fra klasserommet ut, og besøkte ulike gårder og matkultursentre. Her lærte vi litt om bærekraftig mat.

Intervjuer

Disse utedagene du nevner, hvor pleier de som regel å gjennomføres?

Informant 2

Pleier å variere litt her i nærområdet.

Områder med masse trær og gressplen blant annet. Turer ned til sjøkanten, der det er strand og gressplen. Mindre fjelltopper drar vi også til.

Ved aktivitetsdager drar vi gjerne til friidrettsbaner i nærområder. Vil altså si at det er gode muligheter for friluftsliv på vår skole.

Intervjuer

Hvis man kun har en dobbeltime i friluftsliv i kroppsøving, ser du noen utfordringer eller noe som kan gjøre denne utførelsen vanskelig?

Informant 2

Utfordringer kan være at ikke alle har den nødvendige kunnskapen. Du må også ha rammene for å drive med dette. Ikke lett å drive med friluftsliv inne, da må det handle om lover, regler og teori for eksempel.

Elevmassen kan jo selvsagt også være en utfordring. Vi kan ikke tenne bål for da kan det bli pinner med flammer som kastes for eksempel. Kollegaer som ikke ønsker å dra på tur kan være en utfordring. Tur er så vidt jeg vet ikke timeplanfestet, så ikke alle kollegaer på mellomtrinnet som ønsker dette. Jeg tror mange tenker at tur går inn under

kroppsøvingstimene. En hverdag som lærer kan også være tøff, og det er ikke alle som har tid og energi til å ta med seg trinn eller klassen ut på tur. Rett og slett fordi det koster litt, men selv synes jeg turdager sjeldent er fylt med mange problemer.

Intervjuer

Hvordan tenker du de tverrfaglige temaene kan komme til uttrykk i friluftsliv? Da kan vi jo begynne med folkehelse og livsmestring.

Informant 2

Da tenker jeg umiddelbart sånn flest mulig lengst mulig. Skape bevegelsesglede på alle plan. Egentlig altså motivere tenker jeg. Folkehelse handler også om å prate om hva som er sunt, men i barneskolen føler jeg det går veldig mye på å trigge og motivere. Legge til rette for at elevene selv blir trigget av det de finner i naturen, det de kan gjøre i naturen. Så trenger du ikke nødvendigvis å forklare så mye, men at elever kan finne litt ut på egen hånd. Så kan man heller prate mer om teori knyttet til folkehelse og livsmestring etter hvert som elevene blir eldre. Folkehelse og livsmestring er jo at elevene skal mestre det å være ute, kle seg riktig. Så er det noen som opplever stor mestring av å være med å tenne et bål, mens på mellomtrinnet kan det være å finne fram til riktig orienteringspost eller klare å padle kano. Mestringer kommer av å legge til rette slik at de kan prøve seg frem.

Intervjuer

I forhold til demokrati og medborgerskap, ser du noen muligheter der i friluftslivfaget?

Informant 2

Prate om hvor vi har rett og lov til å bevege oss når vi snakker om utmark. Allemannsretten, når har vi tid til å tenne bål. Jeg tenker det går under demokrati og medborgerskap, den retten vi har i Norge i forhold til friluftsliv. Retten vi har til å være ute i naturen og hvor vi har lov til å bevege oss. Demokrati kan være at alle skal være med å bestemme litt hver på tur. Bestemme etter tur hva de for eksempel skal leke. Eller at elevene kan være med å påvirke undervisningen slik at elevstemmen blir trukket frem. De som vil fiske kan gjøre det, og de som vil padle i kano kan gjøre det. Slik gjorde vi det når jeg sist var med på leirskole på mellomtrinnet.

Intervjuer

Har du noen tanker angående hvordan du kan legge til rette for bærekraftig undervisning i friluftslivsundervisningen?

Informant 2

Ikke kastet søppel og sånt i naturen. Bærekraftig mat. Det hadde vi masse om når vi var på et matkultursenter. Dette synes elevene var gøy og lærerikt. Vi hadde også konkurranse der elevene skulle ha minst mulig matsvinn. Altså så rene tallerkener som mulig. Da spiser de jo alt mulig, for eksempel fiskeøyre. Det er jo sånne ting som skal til. En gang på mellomtrinnet ba jeg elevene ta med restemat fra middagen hjemme. Dette varmet vi på bålet da vi var på tur, istedenfor å kaste det i søpla hjemme. Det handler om bærekraftig utvikling, tenker jeg. Har også jobbet litt med søppel, resirkulering og gjenvinning på mellomtrinnet. En dag gikk elevene rundt i klasserommet og spurte hverandre hvor mange søppeldunker de har hjemme.

Hvor mange forskjellige søppeldunker de sorterer, og så lagde vi sånn søylediagram og stolpediagram. Her fikk elevene se en oversikt over hvor mange elevene hadde hjemme, og hvor flinke klassen var til å sortere. Vi har også delt inn året på skolen i 6 perioder og på våren så kommer det en periode hvor nettopp bærekraftig utvikling er sentralt. Da er vi litt tvunget til å gå gjennom den bærekraftige utviklingen, og det er jo mange som blant annet lager kunst fra søppel.

Intervjuer

Hvordan tenker du friluftsliv kunne vært brukt som en ressurs i de praktiske fagene på skolen?

Informant 2

Jeg tenker friluftsliv kan være en ressurs ved at man kunne hatt en støttegruppe for de elevene som trenger å gjøre noe annet av og til. Kan være en fin arena for elever som strever med å sitte for mye inne i klasserommet. Synes også turdager er en fin løsning for å kombinere kroppsøving med det å gå på tur. Kan også legge opp til at man vil ha litt mat og helse på turen. Da tenker jeg først og fremst på bål og grilling, men kan også være en fin mulighet for å lage mat ute i naturen.

Intervjuer

Hvordan tenker du friluftsliv kunne vært brukt som en ressurs i de teoretiske fagene på skolen, for eksempel naturfag?

Informant 2

Lærte mye om dette på utefag studiet. Der pratet vi mye om forskjellige dyrearter og forskjellene på disse, før vi i etterkant dro til forskjellige steder i naturen og så nærmere på dette. Så friluftsliv kan absolutt være en ressurs i de teoretiske fagene, der man gjør et forarbeid i klasserommet, før vi deretter flytter undervisningen ut av klasserommet til naturen.

Intervjuer

Tenker du det er noe forskjell på læring i natur og læring i klasserom, og i så fall hvordan?

Informant 2

Tenker det er en positiv forskjell. Jeg tror vi på barneskolen må bli flinkere til å gi elevene dager som de husker. Dette kan vi gjøre med å ta med undervisningen ut av klasserommet, og opplever at elevene oftere har noe gøy å fortelle når de kommer hjem fra skolen. Tenker rett og slett at skolen kanskje er litt styrt med å følge en plan og rutine hele tiden, og tror friluftsliv kan bidra til å gi elevene mer å glede seg til og prate om.

Intervjuer

Er det noe du sitter inne med i forhold til friluftsliv som du har lyst til å tilføye, noen tips eller opplevelser som du ikke har fått nevnt så langt?

Informant 2

Har lyst å nevne at det er viktig å la elevene prøve seg frem når de er på tur. Ha litt tillit til elevene, og ikke vær engstelig for elevene hele tiden. Jeg opplever at mange kan være litt overbeskyttende. Spesielt på mellomtrinnet kan det være lurt å gi tillitt til elevene og la dem

få prøve seg litt på egenhånd i naturen. Enten det gjelder kartlesing, matlaging eller andre ting.

Så selv om konkurransepreget er på vei ut av kroppsøving, synes jeg det fungerer godt å ha litt konkurranse i friluftsliv. For eksempel når de leter etter poster så kan elevene bli mer engasjerte hvis de konkurrerer.

Intervjuer

Ja, men det høres veldig bra ut, dette synes jeg var et fint intervju. Takk for at du tok deg tid!